

Viera Žúborová - Michal Vašečka - Ingrid Borárosová

MANUÁL propagácie

STRATEGICKÁ KOMUNIKÁCIA V ONLINE
PRIESTORE

Viera Žúborová - Michal Vašečka - Ingrid Borárosová

bratislava
policy
institute

© Bratislava Policy Institute
Bratislava 2019

ISBN: 978-80-973236-1-5 (tlač)
978-80-973236-2-2 (online verzia)
978-80-973236-3-9 (epub)

MANUÁL propagácie

MANUÁL propagácie

STRATEGICKÁ KOMUNIKÁCIA V ONLINE PRIESTORE

Publikácia vychádza s podporou Ministerstva
zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

© 2019 Bratislava Policy Institute
Bratislava

W

W

W

MANUÁL PROPAGÁCIE.

STRATEGICKÁ KOMUNIKÁCIA V ONLINE PRIESTORE

Autori:

Viera Žúborová

Michal Vašečka

Ingrid Borárosová

Jazyková korektúra:

Michal Vašečka

Obálka a grafická úprava:

Viera Žúborová

Vydanie: prvé

Náklad: 100 kusov

© Fotky na obálke a v texte publikácie pixabay.com

© Bratislava Policy Institute, Bratislava 2019

ISBN: 978-80-973236-1-5 (tlač)

978-80-973236-2-2 (online verzia)

978-80-973236-3-9 (epub)

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie nemôže byť reprodukováná, uložená vo vyhľadávacom systéme alebo rozširovaná žiadnym spôsobom a v žiadnej forme bez predchádzajúceho súhlasu vydavateľa.

OBSAH

Úvod	6
Všeobecný prehľad o projekte	8
Účel manuálu	12
Mladá generácia a jej charakterové črty	18
Strategická komunikácia	20
Hlavné zistenia a odporúčania	22
Tematická analýza	25
Metodológia prieskumu	26
Názory a postoje mladých ľudí na Slovensku smerom k EÚ.....	29
Názory a postoje mladých ľudí na Slovensku smerom k NATO	39
Názory a postoje mladých ľudí na Slovensku smerom k zahraničnej politike SR	45
Názory a postoje mladých ľudí na Slovensku smerom k aktuálnym výzvam zahraničnej a bezpečnostnej politiky SR	51
Záver	63
O autoroch	65
Príloha	68

Úvod

Knižná publikácia “Manuál propagácie. Strategická komunikácia v online priestore” je záverečným výstupom výskumného projektu pod názvom “Manuál online propagácie - zacielené na mladú generáciu” realizovaného Bratislava Policy Institute v roku 2018.

Projekt sa skladal z výskumných, publikačných a vzdelávacích aktivít, ktorých cieľom bolo poznanie hodnotových orientácii mladých ľudí smerom k zahraničnej politike Slovenskej republiky. Realizáciu tohto projektu podporilo Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky v rámci dotačného programu zameraného na oblasť medzinárodných vzťahov a zahraničnej politiky SR so zameraním na strategickú komunikáciu MVZP-STRATCOM/2018.

Vydavatelia a autori tejto publikácie chcú na základe analýzy hodnotových orientácií mladých ľudí vo veku 15 - 35 rokov zistiť aké postoje, hodnoty a očakávania majú smerom k zahraničnej politike Slovenskej republiky. Venujú osobitnú pozornosť hlavne otázkam, ktoré sa zameriavajú na úroveň vedomostí mladých ľudí, ako: Ako vnímajú členstvo v strategických alianciách/organizáciách? Čo ich prvé napadne keď sa povie Európska Únia/ NATO? Ako vnímajú súčasnú slovenskú zahraničnú politiku? Akým spôsobom vnímajú súčasné hybridné hrozby? Kde vyhľadávajú informácie o zahraničnej politike Slovenska? Okrem tohto publikácia navrhuje odporúčania na zmeny v oblasti strategickej komunikácie, ktoré by sa mali zamerať na budovanie podpory verejnosti pre strategické ciele európskej, zahraničnej a bezpečnostnej politiky Slovenskej republiky. Osobitne sa venuje štyrom kľúčovým oblastiam a to EÚ, NATO, poslanie a význam zahraničnej politiky pre štát a jeho obyvateľov, a boj s dezinformáciami.

Sme presvedčení, že publikácia poslúži nielen Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí pri budovaní cielenej a efektívnej komunikácie, ale aj iným štátnym a verejným inštitúciám pri komunikovaní s mladou generáciou v online priestore. Dúfame, že kniha prispeje k vecnej diskusii o súčasných spoločenských trendoch v segmente mladých ľudí, ako aj k hľadaniu riešení na znižovanie potenciálnych rizík, vrátane zmeny v oblasti vzdelávania mladých ľudí v aktuálnych politicko-zahraničných otázkach.

H T M L

VŠEOBECNÝ PREHĽAD O PROJEKTE

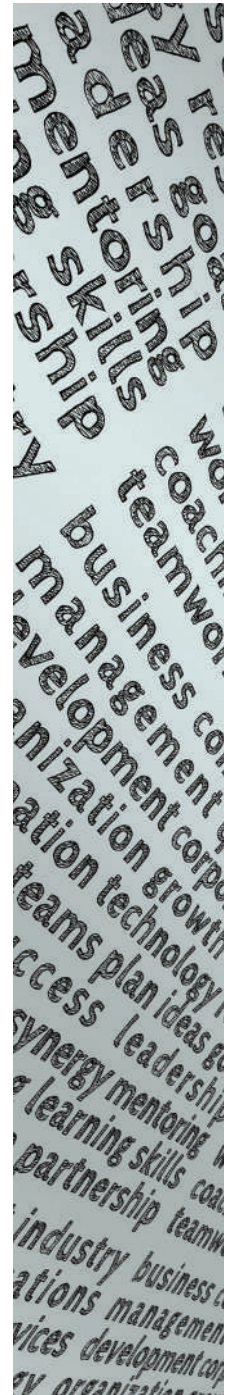
Efektívna a hlavne cieleňá komunikácia smerom k mladej generácii je z pohľadu tvorcov verejných politik náročná, zdĺhavá a pri nedostatočnej metodologickej príprave nepredvídateľná. Vo všeobecnosti, komunikačné stratégie zamerané na mladých ľudí bývajú marketingovo komplikované, a v prípade, že tvorcovia verejných politik chcú vysvetliť mladej generácii zložitejšie politicko - spoločenské tématiky, náročnosť vzrastá.

Mladí ľudia sú náročnejší, ich predstavy a očakávania sa diametrálne líšia od predchádzajúcich generácií. Zároveň mladá generácia, viac ako ostatné staršie generácie, pociťuje obavy o svoju budúcnosť, vyjadruje obavy o napredovaní krajiny, ich nedôvera smerom k tradičným demokratickým inštitúciám, politickým elitám je vyššia v porovnaní s ostatnými.

A na záver, ich miera informovanosti o aktuálnych politických a spoločenských udalostiach na národnej aj medzinárodnej úrovni je na priemernej úrovni, prípadne bývajú ovplyvnení rôznymi dezinformačnými a konšpiračnými webmi. Schopnosť voľby efektívnej a správnej komunikácie smerom k mladej generácii sa tak stáva výzvou, a to hlavne v online priestore, kde je táto generácia dominantnou.

Minulý rok sme si pripomenuli 25. výročie vzniku samostatnej Slovenskej republiky a v roku 2019 si pripomenieme 30. výročie Nežnej revolúcie v Československu. Zároveň si neformálne pripomenieme 15. výročie vstupu Slovenska do EÚ a 10. výročie vstupu do Eurozóny. Rok 2019 bude takisto pre Slovenskú republiku opäť plný výziev vzhľadom na predsedníctvo krajiny v OBSE. Za posledné 2 roky sme si pripomenuli a pripomenieme ešte niekoľko iných výročí, historických míľnikov, ktoré je potrebné odkomunikovať smerom k verejnosti. Kľúčovú úlohu v danej online komunikácii bude zohrávať popri najvyšších legislatívnych a exekutívnych orgánoch aj Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

Každá komunikačná stratégia, alebo osvetová kampaň realizovaná nielen verejnými aktérmi potrebuje jasnú definíciu spoločenského segmentu, na ktorý sa mieni zacieliť. Potrebuje poznať jeho názory, postoje a očakávania smerom k vybraným verejným politikám a potrebuje poznať spoločenské trendy, ktoré sú zastúpené v danom segmente. Až vtedy sú verejné a štátne inštitúcie, ako aj iné, schopné efektívne zacieliť propagáciu a prezentovať kľúčové oblasti svojej pôsobnosti. Komunikačné stratégie zamerané na mladých ľudí bývajú marketingovo komplikované, pričom náročnosť kampaní, ktorých cieľom je mladým ľuďom vysvetliť základné princípy otvorenej spoločnosti, otázky politického smerovania štátu, otázky integrity, solidarity, dôvery, tolerancie, slobody a ľudských práv je skutočnou výzvou. S podobnými problémami sa v minulosti stretávali viaceré iniciatívy a osvetové kampane zamerané na mladých ľudí. Rozvoj technológií a systematické zrýchľovanie dejov v spoločnosti išlo ruka v ruku so samotnou zmenou v správaní sa generácií, ktoré do týchto zmien vyrastali. Generačná heterogenita bola jasným ukazovateľom týchto zmien. Problém však nastal v momente, kedy táto generačná heterogenita nebola adaptovaná na vznikajúce verejné politiky, iniciatívy a kampane namierené smerom k mladým ľuďom.

Tvorcovia verejných politík zvyknú chápať mladú generáciu ako jednotnú a homogénnu skupinu ľudí s rovnakými predsudkami, potrebami, hodnotami či očakávaniami.

Na druhej strane samotní mladí ľudia vykazujú neutrálne až negatívne postoje smerom ku členstvu Slovenska v niektorých medzinárodných organizáciách, nemajú dostatočné informácie o našich aktivitách, respektíve nie sú schopní, či ochotní ich dohľadávať a tým pádom ich odmeraný postoj až nedôvera rastie. Zároveň však býva nedôvera mladých ľudí podporovaná rôznymi alternatívnymi médiami a dezinformáciami. Napríklad podľa nášho online výskumu, ktorý sme uskutočnili na konci roku 2017¹, iba 27,1 % mladých ľudí vníma naše členstvo v NATO ako prínos, 17,6 % si nemyslí že naše členstvo v NATO je prínosom. Zároveň viac ako polovica mladých ľudí (55,3 %) nevedela uviesť žiadny názor, či už záporný alebo kladný na NATO. Podobné výsledky prezentoval vo svojej správe (2017)² aj GLOBSEC, kde len 33, 3% mladých ľudí vo veku 15 - 17 rokov by hlasovali za zotrvanie v NATO a v priemere 19 % mladých ľudí vo veku 18-34 by hlasovali za vystúpenie.

Ambíciou tohto manuálu, primárne vytvoreného pre Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, je poskytnúť základný rámec pre rozhodovanie ako oslovovať rôzne skupiny mladých ľudí v online prostredí. Manuál online propagácie by mal jasne vymedziť základné stratégie a postupy pri oslovovaní jednotlivých skupín mladých ľudí v nadväznosti na ich generačnú odlišnosť a sociálnu, vekovú a kultúrnu rozdielnosť.

¹ Koncom roka 2017 výkonná riaditeľka Bratislava Policy Institute Viera Žúborová realizovala online prieskum na vzorke mladých študentov slovenských stredných škôl zameraný na ich politickú participáciu a hodnotové orientácie. Projekt bol finančne podporený Nadáciou Hannsa Seidela. Výstupom z projektu bola populárno-náučná publikácia pod názvom GEN YZ. Generácie budúcnosti.

² Milo, Daniel, Katarína Klingová a Dominika Hajdu. GLOBSEC Trends 2017. Mixed Messages and Signs of Hope from Central & Eastern Europe. Bratislava: GLOBSEC Policy Institute, s. 25.

ÚČEL MANUÁLU

Význam zahraničnej politiky je na Slovensku široko akceptovaný všetkými aktérmi, definuje prístup štátu k iným štátom. Zahraničná politika by mala chrániť územnú celistvosť krajiny, mala by chrániť záujmy svojich občanov, a to tak v rámci krajiny, ako aj mimo nej. Zahraničná politika je integrálnou súčasťou štátu, laicky povedané ak existuje štát, musí existovať aj zahraničná politika. Zároveň by malo platiť aj nepísané pravidlo, že zahraničná politika štátu musí hovoriť jednotným hlasom. Zahraničná politika by mala v prvom rade presadzovať národný záujem, ktorý sa týka najmä hospodárskeho blahobytu, politických hodnôt a bezpečnosti.

Integračné procesy, ktoré sa zviditeľnili v ostatných rokoch na európskej alebo globálnej úrovni ovplyvnili aj postavenie zahraničnej politiky jednotlivých národných štátov, a vytvorili nové prístupy k chápaniu zahraničnej politiky. Zahraničná politika hrá omnoho dôležitejšiu úlohu v našej dobe ako v minulosti. Od začiatku deväťdesiatych rokov, aj v dôsledku hrozieb z globalizácie sa zahraničná politika začala stretávať s mnohými výzvami reagujúcimi na neustále redefinovanie svojho priestoru a zodpovednosti v ňom. Existuje tak nespočetne veľa faktorov, ktoré ovplyvňujú zahraničnú politiku národného štátu, či už krátkodobo alebo dlhodobo. Medzinárodné, domáce alebo sociálne zmeny vplývajú na rozhodnutia o zahraničnej politike, ktoré môžu mať ďalekosiahle dôsledky pre národy, ich spojencov ako aj súperov. Niektoré rozhodnutia v oblasti zahraničnej politiky môžu dokonca ovplyvniť prežitie politických elít pri moci. Ich rozhodnutia v oblasti zahraničnej politiky majú vplyv nielen na ich budúcnosť, ale aj budúcnosť krajiny, kde vykonávajú svoje mocenské záujmy. Hľadanie správnej zahraničnej politiky je v súčasnosti kľúčovým zámerom každého jedného národného štátu, nadnárodných spojenectiev a svetového poriadku.

Národné štáty, ktoré zdieľajú spoločné bezpečnostné záujmy a majú silné stimuly, sa snažia oveľa viac vyhýbať vážnym konfliktom medzi sebou, zabezpečovať spoluprácu proti spoločným bezpečnostným hrozbám. Aj keď viaceré štáty sú schopné spoliehať sa na vlastné diplomatické a vojenské prostriedky na dosiahnutie zahraničnopolitických cieľov, v súčasnosti čoraz viac štátov považuje za nevyhnutné vytváranie nadnárodných aliancií, ktoré by mohli čeliť efektívnejšie medzinárodným hrozbám a zároveň efektívnejšie presadzovať národný záujem jej jednotlivých členov.

Bratislava Policy Institute vníma zahraničnú politiku ako kľúčovú pri vytváraní našej národnej identity, národných záujmov a postavenia Slovenskej republiky v globálnom svete 21. storočia. Považujeme za dôležité, aby slovenská zahraničná politika rozprávala jedným hlasom, budovala svoj imidž zodpovedného partnera a prezentovala jasné stanoviská smerom nielen k zahraničným partnerom, ostatným národným štátom, ale aj do vnútra krajiny a spoločnosti. Jedným zo spôsobov ako prezentovať aktivity slovenskej zahraničnej politiky je zvolenie efektívnej komunikačnej stratégie a výberu cieľovej skupiny. Manuál online propagácie navrhnutý z dielne Bratislava Policy Institute by mal slúžiť tomuto zámeru. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR v ostatnom období jasne deklarovalo snahu o efektívnejšiu komunikáciu s mladými ľuďmi a vyjadrilo snahu o cielenejšiu komunikáciu základných princípov a priorit našej zahraničnej a bezpečnostnej politiky.

Manuál online propagácie by mal v prvom rade poslúžiť ministerstvu ako efektívna pomôcka pri komunikácii smerom ku tak heterogénnej skupine mladých ľudí. Práve súčasná mladá generácia niektoré naše zahraničné aktivity, členstvá a iniciatívy vníma rozpačito, neutrálne až negatívne, a nedisponuje dostatočnými, objektívnymi informáciami o nich. Nadhodnotou, ktorú Manuál propagácie ponúka je jeho prierezovosť vo vzťahu k dôležitým a strategickým otázkam a prioritám, ktoré chce ministerstvo komunikovať smerom aj k mladej generácii. Manuál propagácie tak poslúži na výber vhodnej stratégie pri komunikácii tém, akými sú euroatlantická bezpečnosť, zahraničná a európska politika, postavenie Slovenska v globálnom svete, alebo postoje mladých ľudí smerom k funkciám zahraničnej politiky Slovenskej republiky.

ČO TENTO MANUÁL NIE JE

V prvom rade je potrebné povedať, že tento manuál nerieši negatívne trendy v kontexte názorov, hodnôt a očakávaní spoločnosti smerom k zahraničnej politike Slovenskej republiky. Manuál analyzuje spoločenské trendy v segmente mladých ľudí vo vzťahu k zahraničnej politike Slovenskej republiky. Manuál sa nesnaží vyriešiť problém dezinformácií, ktoré dominujú v spoločenskom prostredí v kontexte zahraničnej politiky Slovenskej republiky. Manuál skôr reaguje na trendy a ponúka potenciálne riešenia smerom k zmene komunikácie, alebo štýlu komunikácie o zahraničnej politike smerom do spoločnosti.

PRE KOHO JE TENTO MANUÁL?

Manuál je primárne navrhnutý pre Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí, pre jednotlivé sekcie ministerstva, ktoré komunikujú svoje priority a ciele smerom do spoločnosti. Zároveň by mal Manuál propagácie slúžiť všetkým inštitúciám, organizáciám, výskumným centrom, vzdelávacím inštitúciám, ktoré sa zaoberajú zahraničnou politikou, medzinárodnými vzťahmi a postavením Slovenskej republiky vo svete.

K ČOMU JE TENTO MANUÁL?

Manuál by mal predovšetkým slúžiť na poznanie spoločenských trendov v kontexte zahraničnej politiky Slovenskej republiky s cieľom zacieliť sa na mladých ľudí, ktorí budú v budúcnosti formovať, propagovať, (ne) podporovať zahraničnú politiku Slovenskej republiky, či už pasívne alebo aktívne. Manuál sa zameriava na postoje, hodnoty a očakávania mladých ľudí v kontexte zahraničnej politiky Slovenskej republiky a to na:

1. Postoje mladých ľudí vo vzťahu k pozícii Slovenska vo svete;
2. Názory mladých ľudí na EÚ a NATO;
3. Názory mladých ľudí ku bezpečnostným otázkam;
4. Očakávania mladých ľudí smerom k zahraničnej politike Slovenskej republiky;
5. Názory mladých ľudí na aktuálne zahraničné a bezpečnostné otázky.

Manuál zároveň ponúka odporúčania smerom k efektívnej komunikácii o niektorých zahranično-bezpečnostných otázkach, k prezentácii zahraničnej politiky Slovenskej republiky a ku vytváraniu efektívnej komunikačnej stratégie so zámerom zacieliť sa na mladú generáciu a zvýšiť medzi nimi povedomosť o dôležitom postavení zahraničnej politiky Slovenskej republiky.

KEDY A AKO SA MÔŽE VYUŽIŤ TENTO MANUÁL?

Manuál by mal predovšetkým slúžiť Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky pri zostavovaní efektívnej komunikačnej stratégie smerom k mladým ľuďom v online priestore. Zároveň sa dá využiť na rôzne iné typy komunikácie, ktoré vyžadujú znalosť aktuálnych trendov v oblasti názorov, postojov a očakávaní spoločnosti na zahraničnú politiku Slovenskej republiky. Manuál je možné využiť na rôznorodé propagačné a podporné aktivity, panelové diskusie, edukáciu a prednášky v oblastiach zahraničnej politiky, postavenia Slovenskej republiky v globálnom svete a podobne.

PLANNING

MLADÁ GENERÁCIA A JEJ CHARAKTEROVÉ ČRTY

Generačné zmeny možno považovať za hlavnú hnaciu silu spoločnosti. Jednotlivé zmeny vo vnútri spoločnosti sú tak ovplyvnené príchodom nových generácií odlišných od tých predchádzajúcich svojimi názormi, postojmi a očakávaniami.

Medzi autormi existuje široký konsenzus o tom, že tí jednotlivci, ktorí sa narodili na začiatku 80-tych rokov 20. storočia predstavujú paradigmalne novú generáciu, odlišnú od tých predchádzajúcich. Táto generácia sa socializovala a vyrastala v rozdielnom politickom, spoločenskom, ekonomickom a technologicky vyspelejšom prostredí. Zároveň na ňu vplývali aj odlišné historicko - kultúrne udalosti vplývajúce na ich postoje. Začiatok 80-tych rokov 20. storočia a následné celospoločenské zmeny ovplyvnili socializáciu generácie, ktorá sa často nazýva Generácia Y („Nasledujúca generácia), alebo často i generácia Millennials. V Európe na túto generáciu vplývali rôznorodé faktory ako rozpad Sovietskeho zväzu a zrútenie Berlínskeho múru, vytvorenie EÚ a jej postupné rozširovanie, globalizačné procesy (medzi ktoré patrí aj migrácia), či príchod osobných počítačov a internetu. Socializácia Millennials však ešte stále bola na rozhraní medzi offline a online svetom, až jej nasledovníci zažili zmenu v socializačnom procese, keďže sa narodili do éry charakterizovanej sociálnymi médiami a smartmobilmi.

Generácia Y dospieva, no na jej miesto sa tlačí v posledných rokoch 20. storočia ďalšia generácia, ktorá je začiatkom revolučných zmien v štruktúre spoločnosti. Prichádza Generácia Z. Jej socializácia je formovaná bezprecedentným vývojom v oblasti technológií. Zároveň veľká časť vedomého života tejto generácie bola ovplyvnená hospodárskou krízou (od 2008). Začali byť vystavovaní rastúcim rizikám trhu práce. Navyše ďalšie šírenie a zmena internetu, najmä vzostup sociálnych sietí, nárast teroristických útokov a nových alternatívnych médií začali pôsobiť na ich politické hodnoty a očakávania. Vznikli tak predpoklady budovania novej generácie s odlišnou sociálno-kultúrnou povahou a iným generačným vedomím. Generácia Z využíva digitálne technológie na každodennej báze a stáva sa hlavným protagonistom technologického pokroku. Preto dostala mnohé iné pomenovania a prívlastky ako „iGeneration“ alebo „Digitálni občania“. V Spojených štátoch amerických bol teroristický útok 9-11 označený za hlavnú formujúcu silu novej generácie, ktorá začala byť pomenovaná ako „Vlastenecká Generácia“.

Aké sú teda hlavné rozdiely medzi týmito dvoma mladými generáciami? Sú vnímané rozdiely ako zásadné? Sú tieto generácie odlišné alebo naopak vďaka technologickému pokroku sú tieto dve mladé generácie predstaviteľmi novej štrukturálnej zmeny v slovenskej spoločnosti?

V sa čom tieto generácie odlišujú je ich každodennosť, životný štýl, vnímanie zodpovednosti, pohľad na ich miesto v spoločnosti a podobne. Millennials odmietajú tradičné politické strany a volebnú participáciu, no svoj voľný čas majú jasne rozdelený na fázy práce a fázy oddychu. Ku svojmu vzdelávaniu pristupujú podobne ako staršia generácia. Vyznačujú sa určitou stereotypnou postupnosťou v budovaní svojho sociálneho statusu - základná / stredná a vysoká škola/ zamestnanie (prípadne doktorandské štúdium). Naopak Post-Millennials idú proti štandardizovaným postupom. Nerozdeľujú si svoj pracovný čas a čas oddychu, prepínajú medzi nimi. Podobný postup platí aj pri budovaní ich sociálneho statusu a vzdelávania. Presadzujú neformálne spôsoby vzdelávania s cieľom osamostatniť sa čo najskôr a začať pracovať, no najmä podnikať. Millennials nie sú ochotní ísť do veľkého rizika či už v pracovnej alebo osobnej rovine, čo súvisí aj s ich očakávaniami, ktoré sú značne poddimenzované. Opačný prípad je viditeľný u Post-Millennials, ich správanie je ovplyvnené modernými technológiami, je vysoko racionalizované a podnikateľsky riadené. Aj napriek tomu, že nastupujúca mladá generácia sa nebojí ísť do rizika, patrí medzi najosamelejšie generácie. Postupné obmedzenie osobných interakcií a stretov je spôsobené sociálnymi sieťami. Post-Millennials sú zároveň súťaživejší než Millennials, ktorí skôr uprednostňujú tímovú prácu. Technologický pokrok ovplyvnil socializáciu oboch mladých generácií, zmenil nielen ich prijímanie a vyhodnocovanie informácií, ale aj ich schopnosť prispôbovať sa neustálym zmenám. Súčasná tak mladá generácia fascinuje nielen odbornú ale aj laickú verejnosť, zrejme aj preto, že príchodom každej novej generácie narastá predpoklad ďalších štrukturálnych spoločenských zmien.

STRATEGICKÁ KOMUNIKÁCIA

Globálny svet prechádza turbulentnými zmenami. Prichádza nanovo k definovaniu kľúčových medzinárodných aktérov, viaceré medzinárodné inštitúcie prechádzajú vnútornou krízou legitimacy. Národné štáty čoraz viac začínajú volať po novej pretvorbe niektorých nadnárodných štruktúr a mocenských vzťahov. Zároveň viaceré globálne problémy začínajú ohrozovať dôveryhodnosť nielen nadnárodných štruktúr a ich politických inštitúcií, ale začínajú nahloďávať aj vnútornú dôveryhodnosť spoločností smerom k ich národných elitám, inštitúciám, organizáciám a procesom.

Národné štáty, nadnárodné inštitúcie a iní aktéri sa snažia reagovať na tieto zmeny prijímaním strategických dokumentov a (nad) národných koncepcií, ktoré majú za cieľ budovať podporu verejnosti pre strategické ciele zahraničných a bezpečnostných politik a presadzovanie svojich národných záujmov. Slovenská republika síce nepatrí medzi výnimky, no niektoré procesy a komunikačné kanály nevyužíva dostatočne a nie je jasné, ktoré orgány štátnej správy narábajú so strategickými konceptmi, komunikáciou, respektíve čo pod týmito pojmami rozumejú. Momentálne jedinou inštitúciou, ktorá teoreticky aj prakticky etabluje do svojich procesov strategickú komunikáciu je Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, ktoré v júli 2017 vytvorilo Oddelenie strategickej komunikácie (StratCom oddelenie) – koordinačný útvar v priamej riadiacej pôsobnosti ministra. Hlavným cieľom StratCom je vyvíjať také aktivity, ktoré vytvárajú podmienky, nástroje a cesty na budovanie podpory verejnosti pre strategickú orientáciu európskej, zahraničnej a bezpečnostnej politiky SR.

Aktivity StratCom oddelenia sa zameriavajú na štyri kľúčové oblasti a to EÚ, NATO, poslanie a význam zahraničnej politiky pre štát a jeho obyvateľov, boj s dezinformáciami. Od svojho vzniku oddelenie rozbehlo viacero strategických komunikačných programov, medzi kľúčové patrili kampane #MYSMEEÚ a #WeAreNATO (My sme NATO), ktorých cieľom bolo budovanie kritického myslenia a odolnosti voči dezinformáciám, budovanie povedomia študentov ako aj ich učiteľov o integračných štruktúrach, EÚ a NATO. Obidva programy reagovali najmä na globálne a európske trendy sprevádzajúce integračné procesy do EÚ ako aj NATO, nárast nedôvery, vnútornej krízy a rozširovanie dezinformačných/ konšpiračných informácií, vrátane hybridných hrozieb.

Obidve komunikačné kampane reagovali aj na vnútropolitickú situáciu a nálady, postoje a názory spoločnosti, či už smerom na EÚ alebo NATO, a postavenie Slovenskej republiky. Dosah týchto kampaní je nateraz otáznny, vyžadoval by si hlbšiu evalváciu jednotlivých komunikačných kanálov a prípadného preformulovania hlavných téz a správ, vrátane preformulovania cieľovej skupiny. Doteraz však neboli systematicky vytvorené podmienky k tomuto zámeru. Predkladaný manuál tak reaguje na súčasné trendy v spoločnosti, konkrétne je zacielený na mladú generáciu, na ich postoje a názory smerom k jednotlivým nadnárodným štruktúram. Tým sekundárne vytvárame aj priestor na čiastočnú disemináciu obidvoch komunikačných programov.

Odporúčania vychádzajúce z tohto manuálu by mali v prvom rade slúžiť na budovanie podpory verejnosti pre strategické ciele európskej, zahraničnej a bezpečnostnej politiky Slovenskej republiky.

HLAVNÉ ZISTENIA A ODPORÚČANIA

Základným zámerom každej zahraničnej politiky je zaistovanie stability a ochrany záujmov národného štátu v medzinárodnom prostredí. V súčasnom globálnom svete sú jednotlivé zahraničné politiky národných štátov čoraz viac navzájom prepojené, dochádza ku zrýchlovaniu všetkých procesov prerozdelenia moci, a svetový poriadok je náchylný na zásadné zmeny ako nikdy predtým. A preto je potrebné aby jednotlivé zahraničné politiky jasne definovali svoje postavenie v globálnom svete a tým prinášali stabilitu, už v súčasnosti do tak krehkého medzinárodného prostredia.

Slovenská republika po roku 1989 jasne deklarovala a deklaruje svoju západnú orientáciu. To, že Slovenská republika je integrálnou súčasťou európskeho priestoru, by malo byť neustále komunikované a konzistentne propagované do spoločnosti. Stabilita európskeho priestoru by mala byť zásadným princípom zahraničnej politiky SR pre zaistenie existencie a úspešného rozvoja národného štátu.

Z hľadiska existujúcich problémov a medzier, ktoré strategická komunikácia má možno za najdôležitejšie považovať sú nasledovné:

1. Nedostatočné znalosti/ vedomosti mladých ľudí na Slovensku o kompetenciách a základných funkciách nadnárodných organizácií;
2. Nedostatočné znalosti/ vedomosti mladých ľudí na Slovensku o kompetenciách a funkciách zahraničnej politiky SR;
3. Absencia konzistentného/ jednotného hlasu zahraničnej politiky Slovenska. Tým pribúdajú negatívne postoje mladých ľudí na postavenie a pozíciu zahraničnej politiky SR;
4. Nedostatočná aktivita ministerstva a iných orgánov ústrednej štátnej správy pri znižovaní negatívnych postojov/ názorov na nadnárodné inštitúcie, integračné procesy a otázky suverenity Slovenska;
5. Nedostatočná pozornosť ministerstva a iných orgánov ústrednej štátnej správy pri znižovaní negatívnych/ konšpiračných stereotypov o zahraničnej a bezpečnostnej politike (NATO, EÚ a Slovenska).

Vzhľadom na vyššie uvedené nedostatky a medzery, ktoré odkryl online prieskum a následná analýza, medzi najdôležitejšie odporúčania patria:

1. Zmena spôsobu komunikácie zahraničnej politiky SR: odklon od komunikácie informácií a správ a zameranie sa na komunikáciu politik (od ich prijímania, vysvetlenia - ozrejmenia, až po ich obhajobu);
2. Rozšírenie základných princípov strategickej komunikácie a ich jasné napĺňanie. Doteraz sa strategická komunikácia MZVaEZ SR riadila 6 základnými princípmi: (A) Prístupnosť, (B) Adresnosť, (C) Dôveryhodnosť, (D) Systematickosť, (E) Konštruktívnosť a (F) Kooperatívnosť. Tie mali viesť k budovaniu podpory zo strany verejnosti. Na základe súčasných spoločenským trendov v segmente mladých ľudí odporúčame rozšírenie základných princípov strategickej komunikácie MZVaEZ o ďalší princíp a to (G) Súdržnosť a konzistentnosť, ktorá sa pri zahraničnej politike javí ako kľúčová v budovaní spoločenskej dôvery;
3. Kategorizácia strategickej komunikácie podľa jednotlivých úloh a oblastí zamerania do troch kategórií pre efektívnejšie zacielenie sa na jednotlivé spoločenské segmenty vo vzťahu k hlavnému cieľu (budovanie podpory zo strany verejnosti): (A) Podpora národných cieľov, (B) Podpora bezpečnostných a obranných cieľov, (C) Podpora prevádzkových a lokálnych cieľov;
4. Zmena spôsobu komunikácie smerom k spolupráci V4, jej postaveniu, vplyvu a hlavne súčinnosti s EÚ. Klásť dôraz na spoluprácu smerujúcu k užšej európskej integrácii, propagácia Slovenska ako strážcu demokratických, liberálnych a európskych hodnôt v stredoeurópskom priestore;
5. Posilnenie jednotnej a účinnej komunikácie zameranej na budovanie pozitívneho image zahraničnej politiky SR, postupné znižovanie negatívnych a konšpiračných stereotypov o zahraničnej a bezpečnostnej politike SR, EÚ a NATO.

TEMATICKÁ analýza

METODOLÓGIA PRIESKUMU

Internetovú populáciu na Slovensku tvorí v súčasnosti o čosi viac ako 63% ľudí, a aj preto sa online prostredie stáva čoraz zaujímavejším pre rôzne kvalitatívne a kvantitatívne prieskumu rôzneho druhu. Aktívni užívatelia internetu ho využívajú nielen na komunikáciu a chatovanie, ale hlavne na vyhľadávanie informácií a aktívne i pasívne zapájanie sa do diskusných fór, portálov a blogov. Online prostredie sa stáva prirodzenou súčasťou socializačných procesov a zasahuje tak do formovania hodnotových orientácií jednotlivcov v spoločnosti. Bratislava Policy Institute sa aj preto rozhodol realizovať online výskum zameraný na hodnotové orientácie mladých ľudí na Slovensku. Výskum BPI nie je plne reprezentatívnym výskumom, ide teda skôr o sondu dovnútra online komunity mladých ľudí a odкрытие trendov spoločenského vývoja v jednotlivých otázkach sociálnej reality.

Výskum bol realizovaný v termíne od 5. novembra do 12. novembra 2018 a to prostredníctvom internetovej aplikácie Survey Monkey. Dosah na online užívateľov bol zabezpečený platenou reklamou cez facebook.

Samotný dotazník sa skladal z 33 otázok, ktoré boli rozdelené do šiestich okruhov, vrátane demografických ukazovateľov. Prvý okruh otázok sa venoval vnímaniu členstva Slovenska v EÚ, ako aj vnímaniu samotnej Únie a jej budúcnosti. Druhý okruh otázok bol zameraný na vnímanie členstva Slovenska v NATO, ako aj na vnímanie samotného NATO a jeho budúcnosti. Tretí okruh otázok sa venoval zahraničnej a európskej politike Slovenskej republiky, jej významu pre spoločnosť - občanov a najmä mladých ľudí. Štvrtý okruh sa venoval aktuálnym bezpečnostným hrozbám, vplyvu konšpiračných a dezinformačných správ. Piaty okruh otázok sa venoval informačnej gramotnosti mladých ľudí a zameral sa na to, kde hľadajú informácie o zahraničnej a bezpečnostnej politike a ako pristupujú k výberu relevantných informácií. Online výskumu sa zúčastnilo 764 respondentov, ktorí odpovedali na všetky otázky. Priemerný čas vyplnenia dotazníku bol 23 minút. Online dotazníka sa zúčastnilo 41 % žien a 59 % mužov vo veku od 15 do 35 rokov. Najviac zastúpenou skupinou boli mladí ľudia vo veku 15 – 19 rokov, nasledovaní skupinou mladých ľudí 20 – 24 rokov. Tieto dve skupiny tvorili viac ako 57% z celkového počtu všetkých respondentov. Z hľadiska vzdelania, najpočetnejšia skupina respondentov bola zastúpená mladými ľuďmi s vysokoškolským vzdelaním I. alebo II. stupňa a to 38 %, ďalej mladými ľuďmi so stredoškolským vzdelaním a to 35 %, za nimi nasledovali s 25 % mladí ľudia s ukončeným základným vzdelaním. Mladí ľudia s tretím stupňom vzdelania tvorili 4 % respondentov.

Z hľadiska reprezentácie krajov sú viaceré rozdielnosti. Najviac zastúpené v online dotazníku boli respondenti z Košického (24 %) a Bratislavského (22 %) kraja, nasledované Prešovským (18 %) a Žilinským (11 %) krajom. Z výrazným odstupom nasledovali Trnavský a Trenčiansky kraj (obidva po 7 %), ďalej Banskobystrický kraj (6 %) a posledný Nitriansky kraj (5 %). Druhou kategóriou v tejto skupiny bolo rozdelenie respondentov podľa veľkosti územnej jednotky v ktorej žijú. Najpočetnejšie boli Bratislava a Košice (28%), nasledujúce obcami/mestami od 500 do 2 - tisíc obyvateľov (17%), zhodný percentuálny podiel (13%) dosiahli obce/ mestá od 5 - 20 tisíc obyvateľov, 20 - 50 tisíc obyvateľov, 50 - 100 tisíc obyvateľov. Najmenej respondentov bolo zastúpených pri obciach od 2 - 5 tisíc obyvateľov (11%) a obciach, ktoré majú menej ako 500 obyvateľov (5 %).

NÁZORY A POSTOJE MLADÝCH ĽUDÍ NA SLOVENSKU SMEROM K EÚ

Členstvo Slovenskej republiky v Európskej únii bolo od 90-tych rokov 20. storočia prijímané a vnímané slovenskou spoločnosťou pozitívne. Pozitívne sú dlhodobo vnímané aj jednotlivé európske inštitúcie a miera ich dôveryhodnosti sa drží v nadpriemerných číslach oproti národným politickým inštitúciám na Slovensku. Aj napriek viacerým pozitívnym číslam, postojom a názorom smerom k EÚ sa začínajú v slovenskej spoločnosti udomáčňovať názory, ktoré podkopávajú legitimitu a dôveryhodnosť nielen Únie, ale aj členstva Slovenska v nej. Výskumy verejnej mienky v roku 2018 (Eurobarometer, Globsec) zaznamenali mierny pokles dôveryhodnosti EÚ ako celku, no oproti ostatným krajinám V4 slovenská spoločnosť zostáva celkom, ktorý väčšinou podporuje ekonomickú integráciu, spoločný trh a euro (77 %). Názory a postoje slovenskej spoločnosti smerom k EÚ sú zároveň plné paradoxov - na jednej strane prejavujú zvýšenú dôveryhodnosť smerom k európskym inštitúciám, na strane druhej sa väčšina spoločnosti nezúčastňuje európskych volieb. Potvrďuje sa však, že ak nahradíme abstraktný význam EÚ konkrétnymi európskymi politikami, slovenská spoločnosť na ne reaguje prevažne pozitívne a vyjadruje dokonca podporu hlbšej integrácie v niektorých oblastiach.

ČO JE EÚ?

Mladí ľudia na Slovensku vnímajú EÚ až príliš abstraktne, až 25 % k tomuto termínu priraduje pojmy ako spoločenstvo krajín/ štátov, spolok alebo jednota. Ďalších 11 % vníma EÚ cez jej schopnosť združovania, podporu prosperity a spolupráce, ktorej cieľom je výmena tovarov, služieb, myšlienok, vzdelávania. Predstavy mladých ľudí o Európskej únii sú rôzne, no prevažne pozitívneho charakteru. Z online prieskumu vyplýva, že 20 % mladých ľudí priraduje k termínu EÚ negatívne konotácie akými sú: korupcia, spolok vyvolených, klientelistická organizácia, byrokratický aparát, regulácie, EÚ múmia, vystúpenie z EÚ, 4. Ríša, totalita, diktatúra, podvod, či strata národnej suverenity.

Ucelenejší pohľad majú mladí ľudia pri hodnotení vstupu Slovenska do EÚ. Podľa online prieskumu 81 % mladých ľudí hodnotí vstup Slovenska do EÚ pozitívne oproti 19 % mladých ľudí, ktorí ho hodnotia negatívne.

Pri stanovení efektívnej komunikácie je potrebné poznať aj osobné názory a postoje na vstup Slovenska do Európskej únie, nielen prínos pre spoločnosť, ale aj osobnú percepciu jednotlivcov vnímajúcich zmeny, či už pozitívne alebo negatívne prichádzajúce s vstupom do nadnárodného zoskupenia. Podľa online prieskumu až 92,7 % mladých ľudí vníma výrazný prínos členstva Slovensko v EÚ v možnosti cestovať. Mladí Slováci veľmi citlivo vnímajú zmeny v materiálnom živote po vstupe Slovenska do EÚ, výrazne tak vnímajú po vstupe nielen prístup k novým tovarom (78,6 %) ale aj zvyšovanie cien (77,5 %).

Otázky bezpečnosti sa v rámci EÚ stali dominantnou témou v rámci politického a spoločenského diskurzu. Často bývajú živene rôznymi konšpiračnými a nepravdivými informáciami, ktoré ľahko prenikajú do spoločnosti trpiacej rôznymi stereotypmi. Aj napriek týmto náladám v spoločnosti si mladí ľudia väčšinou nemyslia, že vstup Slovenska do EÚ mal výrazný dopad na zníženie bezpečnosti obyvateľov. Až 71,3 % mladých ľudí sa prikláňa k názoru, že vstup Slovenska do EÚ mal nevýrazný až zanedbateľný vplyv na zníženie bezpečnosti obyvateľov. Taktiež viac ako polovica mladých ľudí (56,2 %) si nemyslí, že vstupom Slovenska do EÚ sa zvýšil príchod migrantov.

Tabuľka č. 1: Osobný prínos zo vstupu SR do EÚ očami mladých ľudí

	veľmi výrazný	viditeľný	nevýrazný	žiadny
Zlepšenie environmentálnych štandardov	8,82%	45,53%	35,26%	10,39%
Zvýšenie cien	31,93%	45,60%	17,61%	4,86%
Možnosť cestovať	70,09%	22,66%	5,67%	1,58%
Úpadok slovenského poľnohospodárstva	31,76%	33,33%	25,59%	9,32%
Zlepšenie infraštruktúry	18,64%	44,49%	30,18%	6,69%
Zníženie bezpečnosti obyvateľov	10,34%	18,32%	33,90%	37,43%
Prístup k novým tovarom	34,08%	44,56%	16,91%	4,46%
Príchod migrantov	21,39%	22,44%	24,93%	31,23%
Strata národnej identity	18,18%	18,71%	27,93%	35,18%
Posilnenie právneho štátu	9,88%	29,51%	39,39%	21,21%
Strata národnej suverenity	17,31%	20,74%	31,97%	29,99%
Zvýšenie viditeľnosti Slovenska vo svete	16,62%	37,96%	32,46%	12,96%

Medzi ďalšie tradičné stereotypy o vplyve integrácie do EÚ prezentované v politickom a spoločenskom diskurze patrí aj strata národnej identity alebo strata národnej suverenity. U mladých ľudí na Slovensku prevažuje skôr opačný názor - 63 % mladých ľudí si nemyslí, že Slovensko zo vstupom do EÚ stratilo svoju národnú identitu a 62 % mladých ľudí si nemyslí, že Slovensko zo vstupom do EÚ stratilo svoju národnú suverenitu. Online prieskum na vzorke 764 respondentov vo veku 15 - 35 rokov potvrdil, že mladí ľudia vnímajú politické a spoločenské udalosti, a väčšina z nich má identický názor na viaceré udalosti, ktoré sa udiali za posledných 15 rokov od vstupu Slovenska do európskych štruktúr. Samozrejme táto skutočnosť nemusí svedčiť o úrovni ich vedomostí, ale skôr o ich schopnosti vnímania a konzumu informácií, ktoré sú v danom čase dominantným diskurzom v spoločnosti.

Udalosti ktoré sa na Slovensku od roku 2004 udiali a boli spojené s európskym integračným procesom, Európskou Úniou, hodnotia mladí ľudia ako pozitívne udalosti - vstup do Eurozóny (86,12 %), účasť vo voľbách do Európskeho parlamentu (88,51 %), príchod zahraničných investorov (91,03 %), výstavba diaľnic (93,95 %) a predsedníctvo Slovenska v Rade EÚ (91,76 %). Ako negatívne udalosti mladí ľudia prevažne označili domáce politické kauzy a udalosti na domácej politickej scéne, ako vlády pod vedením Roberta Fica (91,12 %), vražda Kuciaka a Kušnírovej (94,74 %), oligarchizácia Slovenska (95 %), kauza Gorila (92,78 %) a neregulovaný výrub lesov na Slovensku (97,22 %). Medzi ďalšie negatívne udalosti mladí ľudia zaradili aj finančnú a hospodársku krízu po roku 2008 (92,54 %).

Tabuľka č. 2: Politicko-spoločenský vývoj po roku 2004 na Slovensku

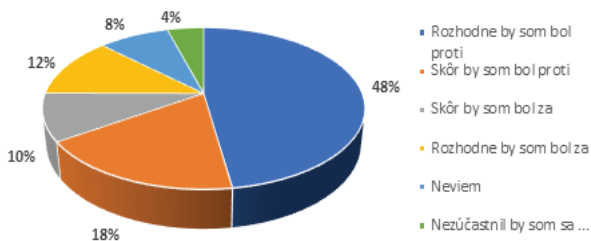
	pozitívna udalosť	negatívna udalosť
Vstup do Eurozóny	86,12%	13,88%
Účasť vo voľbách do Európskeho parlamentu	88,51%	11,49%
Finančná a hospodárska kríza po roku 2008	7,46%	92,54%
Neregulovaný výrub lesov na Slovensku	2,78%	97,22%
Kauza Gorila	7,22%	92,78%
Pád vlády Ivety Radičovej v roku 2011	49,49%	50,51%
Oligarchizácia Slovenska	5,0%	95%
Príchod zahraničných investorov (napr. automobilky)	91,03%	8,97%
Vražda Kuciaka a Kušnírovej	5,26%	94,74%
Postup do osemfinále na majstrovských sveta vo futbale v Južnej Afrike	97,18%	2,82%
Vlády pod vedením Roberta Fica	8,88%	91,12%
Vstup LSNS do parlamentu v roku 2016	28,07%	71,93%
Predsedníctvo Slovenska v Rade EÚ	91,76%	8,24%
Zmena spoločenskej klímy na Slovensku	69,09%	30,91%
Výstavba diaľnic	93,95%	6,05%
Odstúpenie Roberta Fica z pozície premiéra SR	92,97%	7,03%

Pri všetkých udalostiach, ktoré boli uvedené vyššie, mali mladí ľudia pomerne výrazne vyprofilovaný názor. Pri ďalších troch udalostiach však u nich nepanuje tak vyhraný názor.

Prvou udalosťou je pád vlády Ivety Radičovej v roku 2011, ktorú 49,49 % mladých ľudí hodnotí ako pozitívnu udalosť a 50,51 % ako negatívnu udalosť. Ďalšou udalosťou, pri ktorej mladí ľudia nemajú jasný názor je zmena spoločenskej klímy na Slovensku po roku 2004, pričom 69,09 % mladých ju priradilo k pozitívnym udalostiam a 30,91 % ju priradilo k negatívnym udalostiam. Poslednou udalosťou, ktorá vyvoláva právom obavy je názor mladých ľudí na vstup LSNS do parlamentu v roku 2016, kedy 28,07 % mladých ľudí daný vstup priradilo k pozitívnym udalostiam.

Väčšina mladých ľudí vníma Európsku Úniu pozitívne, vidí v nej príležitosti, možnosti a otvorené dvere pre ich budúce kariéry a osobné vzťahy. Zároveň vníma problémy, ktoré má EÚ a snaží sa zaujať svoj vlastný názor na jej budúcnosť, ako aj na budúcnosť Slovenska v nej. Online prieskum realizovaný na vzorke mladých ľudí vo veku 15 - 35 rokov potvrdil už dlhodobý trend viditeľný v slovenskej spoločnosti vo vzťahu k členstvu Slovenska v EÚ. Mladí ľudia v prípade konania referenda o vystúpení Slovenska z EÚ by boli proti (66 %).

Graf č. 1: Referendum o vystúpení Slovenska z EÚ

Pokiaľ v otázke členstva majú mladí ľudia väčšinovo pozitívny názor, zásadné rozdiely môžeme zaznamenať v otázke o budúcnosti EÚ a rôznych modelov spolupráce. Mladí ľudia na Slovensku nemajú v tomto jednoznačný názor a prikláňajú sa k viacerým scenárom budúceho vývoja EÚ. Diverzita názorov nemusí byť vždy vnímaná pozitívne, ak je potreba vytvorenia komunikačnej stratégie, ktorá sa snaží propagovať integračné snahy Slovenska v rámci európskych štruktúr. Na druhej strane súčasná diverzita názorov mladých ľudí svedčí o rôznorodosti informácií, ktoré sú nimi prijímané v rámci danej témy. Základným cieľom efektívnej komunikácie je budovanie podpory verejnosti na strategické ciele európskej, zahraničnej a bezpečnostnej politiky SR, preto je potrebné si jasne stanoviť tie nástroje a politiky, ktoré sú vnímané pozitívne v očiach cieľového súboru a udržiavať ich pozitívnu komunikáciu.

Tabuľka č. 3: Názory mladých ľudí na budúci vývoj/ smerovanie EÚ

Ostáva súčasný trend (prehlbovanie jednotného trhu, posilnenie vojenskej spolupráce, jednotný hlas v zahraničnej politike, ochrana vonkajších hraníc EÚ)	27,88%
Dôraz iba na spoločný trh EÚ	22,91%
Vytvorenie koalície ochotných (tie štáty, ktoré chcú robiť viac, môžu robiť viac)	19,24%
Robiť spoločne menej, ale efektívnejšie (zúžiť počet oblastí, ktorým sa EÚ venuje spoločne)	14,40%
Robiť spoločne ešte viac (federalizácia)	9,42%
Iné (otvorená)	6,15%

Výskum BPI opäť potvrdil, že konkrétne politiky omnoho viac odkrývajú skutočný záujem (nielen) mladých ľudí o EÚ a postavenie Slovenska v nej. Pokiaľ v otázke solidarity s inými štátmi sú mladí Slováci otvorení pomôcť krajine Eurozóny, ktorá sa dostane do problémov (81,80 %), vo vzťahu k iným politikám majú odmietavý názor. Príkladom sú hlavne témy súvisiace s otázkami občianstva - 32,9 % mladých ľudí by súhlasilo so zavedením jednotného európskeho občianstva a len 23,8 % by súhlasilo s názorom, že slovenskí športovci by mali súťažiť v ďalších Olympijských hrách pod vlajkou EÚ teamu. Otázka bezpečnosti je pre mladých ľudí prioritou a preto súhlasia s postupmi, ktoré vytvárajú podmienky na akékoľvek spoločné aktivity, ako vytvorenie EU armády na stráženie vonkajších hraníc (74 %), alebo podpora spoločných vojenských síl EÚ krajín, ktoré by čelili hrozbám zo zahraničia ako aj hybridným vojnám (86 %).

Dôvera v EÚ u mladých Slovákov by však nemala byť vnímaná iba pozitívne, keďže ich postoje a názory môžu byť vnímané aj cez ich narastajúcu nedôveru smerom k národným inštitúciám a elitám. Tento negatívny trend je viditeľný najmä v témach financií a eurofondov - až 89,30 % mladých ľudí by preferovalo, aby eurofondy boli monitorované a usmerňované zo strany EÚ. Ďalej 55,80 % mladých Slovákov by privítalo, aby sa fiškálna a sociálna politika zjednotila na európskej úrovni. V otázkach prerozdeľovania je názor mladých Slovákov veľmi vyrovnaný, 49,60 % by súhlasilo s názorom, že každá krajina by sa mala podieľať na prerozdeľovaní azylantov v EÚ, kým 50,40 % by bolo proti tomuto názoru. Výskum BPI takisto preukázal zatiaľ stabilne pozitívne názory a postoje mladých ľudí k EÚ, európskym politikám ako aj na samotnú budúcnosť Slovenska v EÚ.

Tabuľka č. 4: Názory mladých ľudí na budúce smerovanie EÚ

	rozhodne áno	skôr áno	skôr nie	rozhodne nie
Ak sa nejaká krajina Eurozóny dostane do problémov, mali by jej ostatné krajiny EÚ pomôcť	30,24%	51,57%	13,87%	4,32%
Na ďalších Olympijských hrách by slovenskí športovci mali súťažiť ako súčasť EÚ tímu	9,42%	14,40%	26,70%	49,48%
Fiškálna a sociálna politika v krajinách EÚ by sa mala zjednotiť	15,97%	39,79%	29,32%	14,92%
Zavedenie jedného európskeho občianstva	12,57%	20,29%	28,01%	39,14%
Vonkajšie hranice EÚ by mali strážiť spoločné vojská EÚ	37,04%	36,91%	16,88%	9,16%
Každá krajina by sa mala podieľať na procesoch prerozdelenia azylantov v EÚ	19,76%	29,84%	20,94%	29,45%
EÚ by mala spoločnými silami čeliť hrozbám zo zahraničia, vrátane nebezpečenstva hybridnej vojny	58,64%	27,09%	7,20%	7,07%
Eurofondy by mali byť viac monitorované a usmerňované zo strany EÚ	62,96%	26,31%	6,94%	3,8%

Zároveň poukázal na to, že príliš abstraktné pojmy a témy nie sú schopné adekvátne odkryť postoje spoločnosti smerom k EÚ a postaveniu Slovenska v nej, a tým ani vytvoriť efektívnu komunikáciu na budovanie podpory verejnosti pri hlbšej integrácii a presadzovaní národných záujmov. Na základe výsledkov z online prieskumu môžeme konštatovať, že povedomie mladých ľudí o pozitívach členstva Slovenska v rámci EÚ je vysoké. Podľa výskumu BPI je zrejmé, že pohľad súčasných mladých ľudí na členstvo Slovenska v EÚ, ako aj na samotnú EÚ je omnoho širší. Mladí ľudia nevnímajú EÚ už len cez spoločný trh, ekonomiku a spoločné hranice. Čoraz viac mladých ľudí začína vnímať Európsku Úniu ako potenciálneho garanta ich bezpečnosti do budúcnosti, a aj ako garanta liberálneho systému v európskych krajinách a ochrancu práv a slobôd jednotlivcov v rámci Únie.

ODPORÚČANIA:

Mladí ľudia vnímajú EÚ pozitívne, zároveň majú vedomosti o pozitívach, ktoré nám členstvo v EÚ prináša. Na rozdiel od súčasných domnienok, ktoré panujú v spoločnosti ohľadne súčasnej mladej generácie a jej pohľadov na členstvo EÚ, výskum BPI odkryl celkom odlišný pohľad na hodnotové orientácie mladých ľudí - dobrými príkladmi sú napríklad otázky solidarity, alebo poznania základných práv a povinností. Hlbšia analýza ich vnútorných motívov a očakávaní by mohla napomôcť vybudovať komplexný pohľad, ale trend je z výskumu viditeľný. Mladí ľudia čoraz viac začínajú vnímať EÚ ako garanta ich bezpečnosti, ochranu pred korupciou a obhajcu základných ľudských práv a slobôd. Zároveň väčšinou vnímajú a stotožňujú sa s povinnosťami, ktoré by štáty a spoločnosti mali mať voči samotnej Únii, ako aj voči iným európskym štátom. Vzhľadom na vyššie uvedené závery a trendy, ktoré odkryl výskum BPI v otázkach o postavení EÚ, členstve, budúcnosti, medzi najdôležitejšie odporúčania patria:

1. Zmena komunikačnej stratégie zameranej na budovanie podpory zo strany verejnosti k hlbšej európskej integrácii a členstvu v EÚ. Domnievame sa, že propagácia členstva a pozitív EÚ cez hospodárske, ekonomické výhody, výhody spoločného trhu bez hraníc, integrácie s cieľom dosiahnutia prosperity je už prekonaná a dosiahla svoj pozitívny efekt - stabilizáciu pozitívnych názorov a postojov smerom k EÚ a členstvu Slovenska. Ministerstvo ako aj ostatné štátne orgány by sa mali začať zameriavať na ostatné výhody a pozitíva členstva, ktoré sa začínajú objavovať v spoločenskom diskurze mladých ľudí (sloboda, demokracia, Európa, spoločenstvo štátov zaručujúce bezpečnosť a stabilitu).
2. Budovanie podpory zo strany verejnosti a propagácia EÚ, členstva a spolupráce cez otvorenie verejnej diskusie o budúcnosti EÚ v kontexte jednotlivých Junckerových scenárov. Mladí ľudia spájajú budúcnosť Slovenska s budúcnosťou EÚ, samozrejme nezhodujú sa na formách spolupráce, ale súhlasia s integráciou. Mladí ľudia na Slovensku si uvedomujú výhody členstva, ktoré neplynú len z ekonomickej prosperity, otvoreného trhu a cestovania spojeného so štúdiom. Vnímajú EÚ ako jedno z mála zoskupení, ktoré im je schopné garantovať bezpečnosť, stabilitu a volajú po užšej integrácii najmä v oblasti financií a prerozdelenia eurofondov. Samozrejme tieto hlasy súvisia s nedôverou v národné inštitúcie a procesy, ktoré v týchto oblastiach zlyhávajú, náhradu tak vnímajú v posilňovaní kompetencií EÚ.

3. Budovanie lepšieho image NATO a EÚ cez spoločnú kampaň zameranú na otázky bezpečnosti a ochrany vonkajších hraníc EÚ. U mladých ľudí začínajú postupne prevažovať názory o spoločnom postupe EÚ pri hybridných hrozbách a otázkach bezpečnosti (nielen vonkajších hraníc), vrátane vytvorenia spoločnej EÚ armády. Keďže NATO zostáva pre Slovensko najdôležitejším nástrojom obrany a bezpečnosti, je viditeľná potreba komunikovať prepojenosť týchto dvoch spoločenstiev, strategických a navzájom sa podporujúcich.

NÁZORY A POSTOJE MLADÝCH ĽUDÍ NA SLOVENSKU SMEROM K NATO

Pokiaľ vstup Slovenska do EÚ bol v minulosti, ako aj v súčasnosti vnímaný väčšinou pozitívne, rozpačité názory mala slovenská spoločnosť na vstup do NATO. Bolo to zapríčinené nielen negatívnou komunikáciou vtedajších politických elít, ktoré sa neprihovárali jednotným hlasom ohľadne členstva, ale aj neschopnosťou spoločnosti predstaviť si výhody členstva v inštitúcii, ktorú vnímali cez politiky bezpečnosti a obrany.

Pokiaľ vstupom Slovenska do EÚ získal Slovensko napríklad rast konkurenčnej schopnosti slovenského exportu, čo bol hmatateľný dôkaz o pozitívach členstva, vstup do NATO neprinesol pre spoločnosť hmatateľné a materiálne pozitíva. O to ťažšie sa zostavovala komunikácia, ktorá by napomáhala pri budovaní podpory verejnosti smerom k členstvu Slovenska v NATO.

ČO JE NATO?

Podobné pocity prevládali aj v priebehu oficiálneho vstupu Slovenska do Severoatlantickej aliancie v marci 2004¹. Aj napriek tomu, že vstup Slovenska podľa tohto výskumu verejnej mienky zaregistrovalo 8 z 10 občanov SR, iba 47,5 % zo vstupom súhlasilo a necelá jedna tretina (31,8 %) zo vstupom nesúhlasila. Aj po takmer 15 rokoch od vstupu Slovenska do NATO, sú názory aj naďalej rôznorodé.

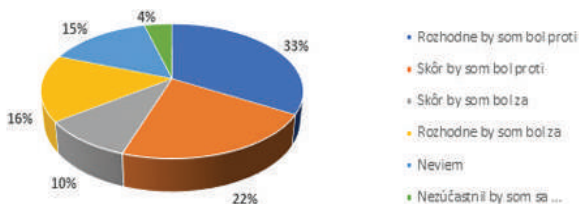
Mladí ľudia na Slovensku podľa výskumu BPI vnímajú NATO pomerne abstraktne - priradujú k nemu rôznorodé prívlastky ako: ochrana bezpečnosti a obrana (21 %); vojenská spolupráca, vojenská jednotka, armáda (13,3 %); vojna, konflikt, agresia, bombardovanie, zločinecká organizácia (11,1 %); aliancia, organizácia severoatlantickej zmluvy, organizácia (9,50 %).

Vo všeobecnosti však môžeme konštatovať, že mladí ľudia na Slovensku sú väčšinovo spokojní s členstvom v NATO - až 72 % vníma členstvo Slovenska v Severoatlantickej aliancii pozitívne. Je treba podotknúť, že táto odpoveď automaticky nemusí odzrkadľovať celkový postoj mladých ľudí smerom k tejto vojenskej aliancii, keďže pri otázke vystúpenia z NATO mierna väčšina mladých ľudí zdieľa odmietavý postoj k takémuto kroku (55 % z nich by bolo proti).

¹ Verejnosť a vstup Slovenska do NATO, Ministerstvo obrany SR, 2004

Graf č. 2: Referendum o vystúpení Slovenska z NATO

NATO je vo všeobecnosti vnímaná účastníkmi výskumu ako vojenská organizácia zabezpečujúca ochranu a obranu svojich členov. Prevažujú kladné variácie spájajúce sa s pojmom NATO nad zápornými. Otázne však je, či pre budovanie podpory zo strany verejnosti stačí asociácia poriadku a vojenskosti. Postoje a názory verejnosti k NATO sa budovali dlhodobo v rôznych obdobiach pred i po roku 1989. V minulosti bolo členstvo v NATO spájané s bipolárnym rozdelením sveta, v ostatných rokoch táto konotácia začala strácať na sile, no otázka bezpečnosti sa v kontexte hybridných hrozieb stala čoraz aktuálnejšou. Do budúca sa ukazuje, že u mladých ľudí na Slovensku už nie je NATO už považované za dominantného garanta bezpečnosti a ochrany Slovenska. Podľa výskumu BPI si 31,2 % mladých ľudí myslí, že NATO by malo zabezpečovať ochranu Slovenska, kým 28,4 % z nich za garanta bezpečnosti a ochrany krajiny označuje EÚ. 19,63 % mladých ľudí si naopak myslí, že bezpečnosť Slovenska by mala byť zabezpečovaná primárne v spolupráci s krajinami V4. K sebaistočnosti v oblasti bezpečnosti sa prikláňa iba 8,9 % mladých Slovákov, kým spoluprácu s Ruskom by uvítalo 4,45 % a s USA 0,92 % respondentov výskumu.

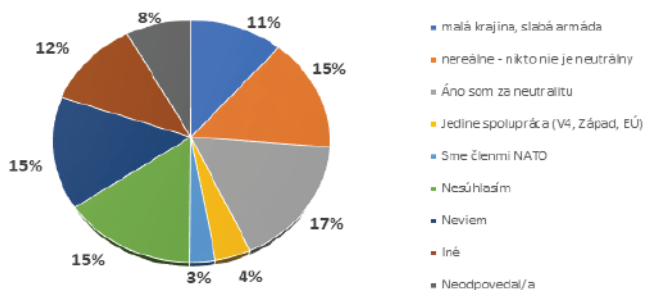
Tabuľka č. 5: Názory mladých ľudí na zabezpečenie bezpečnosti.

Členstvo v NATO je najlepším spôsobom zabezpečenia bezpečnosti krajiny	31,15%
Bezpečnosť Slovenska by sme mali zabezpečovať výhradne sami svojimi silami	8,9%
Bezpečnosť Slovenska by sme mali zabezpečovať najmä v spolupráci s krajinami V4	19,63%
Bezpečnosť Slovenska by sme mali zabezpečovať po dohode s ostatnými krajinami EÚ	28,40%
Bezpečnosť Slovenska by sme mali zabezpečovať najmä v spolupráci s Ruskom	4,45%
Bezpečnosť Slovenska by sme mali zabezpečovať najmä v spolupráci s USA	0,92%

Výskum BPI, ako aj predchádzajúce výskumy mapujúce podporu pre EÚ a NATO poukazujú na to, že z dlhodobého hľadiska sa postoje a názory verejnosti k EÚ a NATO budú uberať opačnými smermi, čo môže potenciálne znamenať nárast nedôvery k obidvom entitám. Kým k EÚ prevažuje dôvera nad nedôverou a podiel zástancov naďalej prevažuje nad podielom odporcov, vzťah k Severoatlantickej aliancii je negatívnejší a plný paradoxov.

Tento odlišný postoj je daný mnohými faktormi - od rozdielného vnímania Európy a USA, cez materiálnu prosperitu, ktorú EÚ svojim členom prináša a fungovanie aj ako garant bezpečnosti. Z tohto pohľadu je omnoho zložitejšie stanoviť strategickú komunikáciu zameranú na budovanie podpory NATO zo strany verejnosti. Vhodné by bolo preto nastaviť komunikáciu tak, aby budovanie podpory NATO zo strany verejnosti bolo prepojené s integračnými aktivitami EÚ, a obidve organizácie by mali byť propagované cez vzájomné spojenie zabezpečujúce bezpečnosť, prosperitu a spoločné hodnoty.

Graf č. 3: Otázka neutrality pri zabezpečení krajiny

Strategická komunikácia zameraná na posilnenie spolupráce týchto dvoch organizácií sa javí ako najvhodnejší smer ako zabezpečiť budovanie podpory zo strany verejnosti pre obe organizácie. Inak môžu začať narastať pochybnosti spoločnosti o nevyhnutnosti členstva v obidvoch organizáciách a rásť nálady spoločnosti smerujúce k neutralite krajiny. Potvrdzuje to aj výskum BPI, kedy sa za neutralitu vyjadrilo 17 % mladých ľudí na Slovensku.

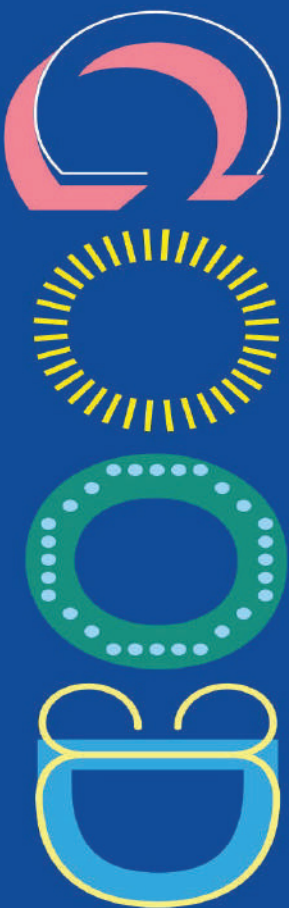
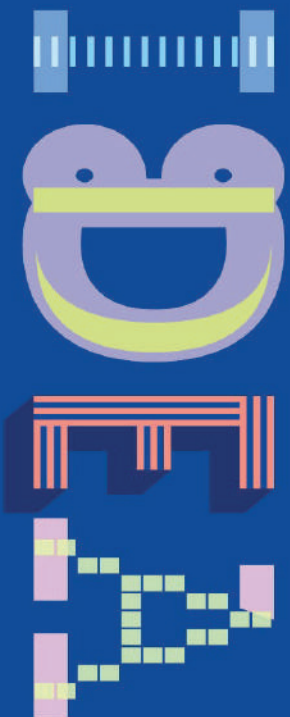
ODPORÚČANIA:

Podobne ako v prípade členstva EÚ aj členstvo v NATO vnímajú mladí ľudia na Slovensku pozitívne. Posilnila sa aj podpora v prípadnom referende o vystúpení z NATO, kedy sa viac ako polovica mladých ľudí vyjadrila, že by hlasovala proti vystúpeniu Slovenska zo Severoatlantickej aliancie. Podpora vo vzťahu k NATO ostáva v porovnaní s EÚ stále nižšia.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR by malo zmeniť strategickú komunikáciu smerom k vzťahu NATO - Rusko a NATO - Slovensko a Rusko. Rusko by malo byť jasnejšie vnímané ako agresor a hrozba, ktorého snahou je narušenie suverenity národných štátov v Európe, ako aj vo svete. Ukrajina by mohla slúžiť ako príklad tejto agresie a výsledkom by mala byť zmena postojov voči NATO ako garanta bezpečnosti. Snahou by malo byť odstrániť tradičný stereotyp o nás bez nás. Vzhľadom na vyššie uvedené závery a trendy, ktoré odkryl online prieskum v otázkach vnímania súčasných hrozieb a aktuálnych výziev v oblastiach slovenskej zahraničnej politiky, jej prioritách a úlohách v medzinárodnom prostredí, ako aj na Slovensku, medzi najdôležitejšie odporúčania patria:

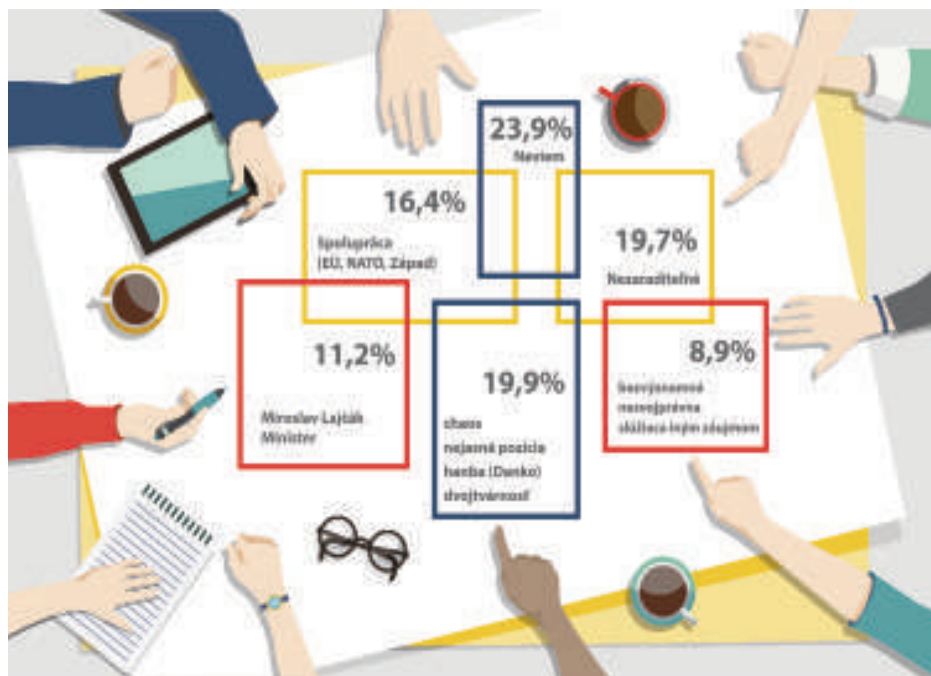
1. Budovanie lepšieho image NATO a EÚ cez spoločnú kampaň zameranú na otázky bezpečnosti a ochrany vonkajších hraníc EÚ. U mladých ľudí začínajú postupne prevažovať názory o spoločnom postupne EÚ pri hybridných hrozbách a otázkach bezpečnosti (nielen vonkajších hraníc), vrátane vytvorenia spoločného EÚ vojska. NATO však stále zostáva dôležitým nástrojom obrany a bezpečnosti, nie však už dominantným. Preto vzniká potreba komunikovať jasnú prepojenosť týchto dvoch spojení ako strategických a navzájom sa podporujúcich.
2. Zamerať sa na opätovné budovanie podpory zo strany verejnosti smerom k NATO ako garanta bezpečnosti. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí je dôležitým komunikátorom týchto aliančných priorit a jeho lídrov ako osobností, ktorým ľudia dôverujú a majú k nim sympatie. Prerozprávať príbeh NATO rečou akej občania rozumejú.

S
L
O
V
A
K
I
A

NÁZORY A POSTOJE MLADÝCH ĽUDÍ NA SLOVENSKU SMEROM K ZAHRANIČNEJ POLITIKE SR

Slovenská zahraničná politika prešla od roku 1993 viacerými zásadnými zmenami, ako aj historickými míľnikmi. V podmienkach globalizácie síce Slovensko patrí skôr k malým štátom s nedostatkom vlastných surovínových zdrojov, ale s výrazným pro-exportným typom ekonomiky. Slovenská zahraničná politika si bola doteraz vždy schopná udržať si svoju konsenzuálnu pozíciu vo vzťahu k viacerým nadnárodným organizáciám ako aj štátom, no nikdy svoje postavenie nevystavila analýze do vnútra krajiny. Výskumy, ktoré sa snažili zčasti analyzovať slovenskú zahraničnú politiku sa zameriavali najmä na obdobia integračných vstupov do dôležitých nadnárodných organizácií a aliancií, ako aj na hodnotové orientácie spoločnosti vo vzťahu k týmto organizáciám a snahám o budovanie podpory zo strany verejnosti k týmto zoskupeniam.

Výskum BPI zameraný na mladých ľudí od 15 do 35 rokov sa zameril aj na hodnotové orientácie a postoje mladých ľudí k slovenskej zahraničnej politike. Podľa výskumu BPI mladí ľudia vnímajú zahraničnú politiku veľmi rôznorodo, no prevažuje negatívny postoj k nej a to najmä cez termíny ako chaos, nejasná pozícia, dvojtvárnosť, ohrozenie, hanba - Andrej Danko (19,5 %), alebo ako bezvýznamnosť, nesvojprávnosť (8,9 %). Mladí ľudia spájajú slovenskú zahraničnú politiku aj s konkrétnymi osobami, najčastejšie opakujúcim menom je súčasný minister Miroslav Lajčák (11,3 %).

Slovenská zahraničná politika, aj napriek viacerým svojim pozitívnym a historickým míľnikom, nemá až taký väčšinovo pozitívny obraz ako sa očakávalo. Mladí ľudia možno nevnímajú naplno základné kompetencie a priority zahraničnej politiky SR, no o to jasnejšie vnímajú absenciu nejednotnosti. Daná nejednotnosť tak môže preniesť do názorov a postojov spoločnosti iné zahranično-bezpečnostné otázky a priority.

Tabuľka č. 6: Ohodnotenie slovenskej zahraničnej politiky

	1	2	3	4	5
Odmietavý postoj Slovenska k otázke uznania Kosova	28,93%	12,57%	34,69%	14,01%	9,82%
Odmietnutie anexie Krymu Ruskom	42,28%	13,74%	24,74%	7,2%	12,04%
Miroslav Lajčák ako predseda 72. Valného zhromaždenia OSN	34,03%	18,19%	27,75%	7,59%	12,43%
Predsedníctvo Slovenska v Rade EÚ	36,39%	27,62%	23,17%	8,25%	4,58%
Podpora Slovenska pre ďalšie rozširovanie EÚ	35,86%	26,83%	17,93%	7,33%	12,04%
Odmietnutie kvót EÚ pri pre-rozdeľovaní azylantov medzi krajinami EÚ	35,21%	16,10%	23,04%	16,23%	9,42%
Neustále vytváranie pozitívneho obrazu Slovenskej republiky	35,34%	27,49%	23,17%	10,21%	3,80%
Poskytovanie humanitárnej pomoci tzv. tretím krajinám mimo EÚ	40,58%	26,96%	18,59%	7,98%	5,89%

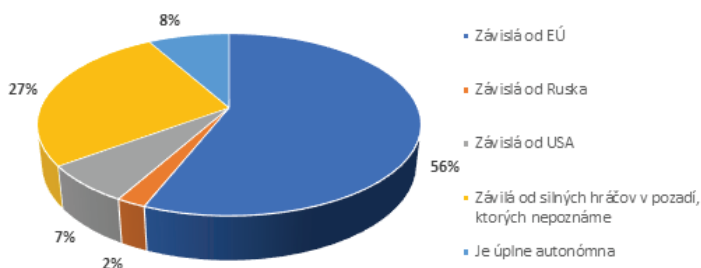
Mladí ľudia vnímajú podľa výskumu BPI pozitívne aktivity Slovenskej zahraničnej politiky v prípade ak sa jedná o konsenzuálne, nekritické, abstraktné a najmä nepolarizujúce rozhodnutia, ako je poskytovanie humanitárnej pomoci tretím krajinám, vytváranie pozitívneho obrazu Slovenskej republiky, podpora Slovenska pre ďalšie rozširovanie EÚ, a Predsedníctvo Slovenska v rade EÚ.

Mladí ľudia vo všeobecnosti pozitívne hodnotia aktivity slovenskej zahraničnej politiky, viac sa však prikláňajú k stredovej odpovedi pri hodnotení konkrétnych zahranično-politických aktivít Slovenska za posledné roky.

Problém pri hodnotení názorov a postojov mladých ľudí smerom k zahraničnej politike SR je možné vysvetliť skôr v ich nevedomosti o kompetenciách a prioritách tejto politiky, ako aj o národných záujmoch v kontexte európskeho a globálneho prostredia. Niektorí z nich, na základe racionálneho uvažovania, sú podľa všetkého schopní adekvátne pochopiť pozíciu slovenskej zahraničnej politiky v kontexte globálneho prostredia, no mnohí z nich majú nekonzistentné postoje k jej prioritám a kompetenciám.

Výskum BPI odkryl nedostatočné vedomosti mladých ľudí o zahraničnej politike SR a jej kompetenciách. Potvrdil ich nízku schopnosť priradiť záujmy, ktoré by mali byť doménou samostatnej zahraničnej politiky SR a tie, ktoré by mali byť doménou spoločnej zahraničnej politiky EÚ. Iba 1/5 mladých ľudí za doménu zahraničnej politiky SR alebo EÚ označilo tie témy, aktivity, priority a činnosti, ktoré sú jej súčasťou a kompetenciami a to: hájenie záujmov krajiny doma/zahraničí, vzťahy medzi krajinami, prehľbovanie spolupráce, či ochrana hraníc.

Graf č. 4: Vnímanie slovenskej zahraničnej politiky z pohľadu jej suverenity

Nevedomosť mladých ľudí sa prejavuje aj v ich hádaní o tom, čo všetko sa nachádza v kategórii “zahraničná politika” - ochrana kultúrneho dedičstva, vnútorné záležitosti ako dane, sociálne veci, justícia, stanovenie kvót a riadenie migrácie alebo poľnohospodárstvo a potravinová sebestačnosť.

Podobne vnímajú aj spoločnú európsku zahraničnú politiku a priradujú jej kompetencie ktoré nie sú zabezpečované národným štátom - boj proti korupcii a mafii, ochrana ľudských práv a minorít. Ich nevedomosť sa potvrdila nielen mylnými názormi na kompetencie a strategické domény zahraničnej politiky SR alebo EÚ, ale aj tým, že nevedeli odpovedať na stanovenú otázku (28,4 %).

Vedomosti mladých ľudí v oblasti zahraničnej politiky SR, jej kompetencií, ako aj úloh sú veľmi nízke. Aj napriek tomu, že ich domnienky sú niekedy pravdivé, všeobecné vedomosti absentujú. Zároveň si však uvedomujú úzku previazanosť zahraničnej politiky SR a EÚ a viac ako polovica z nich (56 %) si myslí, že slovenská zahraničná politika je od EÚ závislá. Zarážajúce je, že skoro jedna tretina (27 %) mladých ľudí si myslí, že slovenská zahraničná politika je závislá od silných hráčov v pozadí. Ako autonómnu ju označilo iba 8 % mladých ľudí na Slovensku a závislú na iných štátoch 9 % mladých Slovákov - z toho 7 % označilo závislosť na USA a 2 % závislosť na Rusku.

ODPORÚČANIA:

Vedomosti o slovenskej zahraničnej politike u mladých ľudí sú na priemernej úrovni, ich informácie sú závislé hlavne na správach, ktoré dostávajú z jednotlivých médií. Väčšina mladých ľudí síce prirodzene a logicky chápe čo je hlavným cieľom zahraničnej politiky štátu, no ich znalosti sú nedostatočné a vo väčšine prípadov mätúce.

Výsledky z výskumu BPI odkryli, že mladí ľudia informácie o zahraničnej politike čerpajú prevažne z médií. Tým sa ich obraz skresľuje a vnímajú iba tie informácie, ktoré sú dominantné v danom čase (hanba, chaos, Lajčák, migrácia, spolupráca a podobne), čo môže pri zlom manažmente a nevhodne zvolenej komunikácii viesť k závažným dôsledkom. Samozrejme je túto zraniteľnosť chápať aj ako výhodu, keďže v spoločnosti sa veľmi ľahko nastoľujú témy v oblastiach zahraničnej politiky, čo by malo byť omnoho viac využívané samotným ministerstvom pri komunikácii so spoločnosťou a najmä s mladými ľuďmi. Vzhľadom na vyššie uvedené závery a trendy, ktoré odkryl výskum BPI v otázkach vnímania slovenskej zahraničnej politiky, jej prioritách a úlohách v medzinárodnom prostredí, ako aj na Slovensku, medzi najdôležitejšie odporúčania patria:

1. Posilňovanie podpory zo strany verejnosti v budovaní pozitívneho image slovenskej zahraničnej politiky, zvyšovanie vedomostí o prioritách a cieľoch zahraničnej politiky cez familiárne tváre, s ktorými je v súčasnosti spätá zahraničná politika (minister). Mladí ľudia nepoznajú ciele a funkcie zahraničnej politiky a to najmä vo vzťahu k EÚ a iným zoskupeniam.
2. Nevyhnutná zmena prezentácie zahraničnej politiky, nutnosť komunikovať jednotne na všetkých pozíciách v rámci štátnej správy. Obmedzenie dvojtvárnych vyjadrení, ktoré podkopávajú dôveryhodnosť v zahraničnú politiku Slovenska a vyvolávajú negatívne reakcie zo strany mladých ľudí (hanba, chaos, nejasná pozícia, rozporuplnosť a podobne).
3. Snaha otvárať spoločenské témy v oblasti zahraničnej politiky, ktoré majú polarizačný charakter. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí by malo využiť svoju výhodnú pozíciu a potenciál a začať prezentovať tieto témy, otvoriť spoločenskú diskusiu a riadiť samotnú agendu setting.

FREERIVER

HARMONY
WITH
RE

ARTS

NO WAR
PEACE NOW

new LOVE
y dream

LOVE

NÁZORY A POSTOJE MLADÝCH ĽUDÍ NA SLOVENSKU SMEROM K AKTUÁLNYM VÝZVAM ZAHRANIČNEJ A BEZPEČNOSTNEJ POLITIKY SR

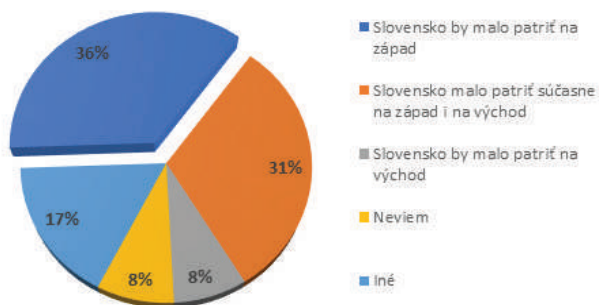
Na zahraničnú a európsku politiku SR vplýva mnoho externých ako aj interných činiteľov. Nie sú to len jednotlivé vyhlásenia predstaviteľov politickej elity, ale aj vonkajšie udalosti majúce globálny charakter. V súčasnosti možno povedať, že zahraničnú a európsku politiku SR ovplyvňuje čoraz viac zhoršujúca sa bezpečnostná situácia vo väčšine regiónov sveta vrátane samotnej Európy. Čoraz ťažšie, ako v minulosti, nachádzajú národné štáty, nadnárodné združenia a aliancie kompromisy v riešení zahraničných a bezpečnostných problémov, a aj samotné Slovensko začína pociťovať narastajúce konflikty v susedských štátoch.

Výzvy čakajúce na zahraničnú a európsku politiku SR budú skúškou jej jednotnosti, jednoznačnosti a potvrdením doterajších pozícií a strategických dokumentov nielen na národnej, ale aj nadnárodnej úrovni. Na vytvorenie konzistentnej zahraničnej politiky zámeru je potrebné poznať hodnotové orientácie spoločnosti, ich hodnoty a postoje smerom ku zahraničným a bezpečnostným výzvam. Pokiaľ predchádzajúce kapitoly sa venovali tradičným otázkam, ktoré sú integrálnou súčasťou zahraničnej a európskej politiky SR - EÚ, NATO a samotná zahraničná politika vo všeobecnosti, táto kapitola sa zameriava na percepciu mladých ľudí smerom k aktuálnym zahranično-bezpečnostným otázkam.

Pocit prináležitosti spoločnosti je základným identifikátorom pre jej geopolitické postavenie, pozíciu vo svete, ako aj vnímanie susedských vzťahov a integračných snáh. Výskum BPI potvrdil dlhodobý trend viditeľný v slovenskej spoločnosti - slovenská spoločnosť sama seba vníma ako entitu, ktorá nepatrí ani na východ a ani na západ, ale niekde do stredu. V minulosti prevažoval názor, že geopolitické zaradenie Slovenska je niekde uprostred, a v poslednom výskume zameranom na túto tému - z novembra 2017 - bol zrejмый dokonca viditeľný mierny nárast stredovej pozície (Globsec, 2017).

Podľa výskumu BPI realizovaného v novembri 2018 sa stredová pozícia - patriť aj na východ aj na západ - znížila. Nebolo to však zapríčinené tým, že by táto geopolitická orientácia pre mladých Slovákov už nebola príťažlivá, ale výskumný tím dal na výber aj možnosť otvorenej odpovede, ktorú využilo 17 % respondentov. Z toho vyše 1/4 mladých ľudí (27 %) sa zhodlo na tom, že Slovensko je prirodzenou súčasťou regiónu stredná Európa / V4 a tam by malo geopoliticky patriť. Druhým najpočetnejším názorom bola geopolitická príslušnosť Slovenska k Európskej Únii (20 %) a tretím bola neutrálna pozícia Slovenska (17 %). K názoru, že Slovensko by malo patriť na východ sa priklonilo 8 % mladých ľudí. K opačnému názoru, že Slovensko by malo patriť na západ sa priklonilo 36 % mladých Slovákov.

Graf č. 5: Geopolitická orientácia mladých ľudí na Slovensku

Spolupráca s krajinami V4 začína byť čoraz viac témou diskusií v slovenskej spoločnosti. Aktívne k tomu prispievajú aj vrcholoví štátni a vládni činitelia propagáciou navonok čoraz užšej spolupráce vo viacerých oblastiach európskych politík (energetika, migrácia, obchod a podobne). Jednotný postup v kľúčových témach vytvára nový pohľad na budúcu spoluprácu týchto krajín, čo sa prejavuje aj v postojoch a názoroch na štáty, ktoré ešte v minulosti boli slovenskou spoločnosťou vnímané rozpačito. Podľa výskumu BPI sa viac ako polovica mladých ľudí (54,2 %) vyjadrila za prehlbovanie spolupráce štátov Vyšehradskej skupiny. Ako hlavné dôvody prehlbovania spolupráce uvádzajú rôzne názory ako: (1) presadzovanie spoločných záujmov a silnejší hlas v EÚ, (2) kultúrne, historicky a ekonomicky podobné v porovnaní so západom, (3) spolupráca aj spolu s Rakúskom, (4) z dôvodu toho že sme susedia a (5) iné.

Naopak 17% mladých ľudí si myslí, že Slovensko by nemalo rozvíjať akúkoľvek spoluprácu s ostatnými krajinami Vyšehradskej štvorky z dôvodu (1) odlišných názorov na kľúčové otázky v európskom priestore, (2) odlišného vývoja krajín, kde je ohrozený demokratický systém. Mladí ľudia vnímajú bariéry, ktoré idú ruka v ruku so spolupracou s krajinami Vyšehradskej štvorky, zároveň si však uvedomujú silu spolupráce a výhody z tejto kooperácie. Preto sa 9,7 % mladých ľudí v online prieskume vyjadrilo za prehlbovanie spolupráce s krajinami V4, ktorá by však neohrozovala západ a EÚ.

Mladí ľudia na Slovensku vnímajú citlivo čo sa deje okolo nich, vnímajú zahranično-politické kontexty, vedia si vytvoriť názor podľa dostupných informácií, no je otázne, či sú tieto názory vytvárané na racionálnej úvahe a kritického myslenia. Základným princípom súčasných dezinformačných médií a konšpiračných webov je zneistenie jednotlivcov rôznymi mylnými informáciami, ktoré si protirečia, prekrývajú realitu, alebo vytvárajú jej alternatívu.

V súčasnosti sa čoraz viac hovorí o skutočnom či domnelom zasahovaní Ruska do vnútorných záležitostí krajín EÚ. Tieto domnienky začali dominovať v mediálnom a politickom priestore najmä po anexii Krymu.

Zároveň v deň anexie ruský prezident Vladimir Putin prezentoval novú doktrínu ruskej zahraničnej politiky a vyhlásil, že Moskva bude chrániť preemptívnymi opatreniami všetkých etnických Rusov žijúcich kdekoľvek vo svete. Táto politika sa stala realitou, pretože Rusko sa rýchlo posunulo k destabilizácii východnej Ukrajiny a k podpore proruských separatistov. Viacero krajín už v rámci svojich zahranično - bezpečnostných doktrín označilo Ruskú federáciu ako hrozbu, no doteraz jasne a rýchlo nenaformulovali jednotné a rýchle odpovede na porušovanie územnej celistvosti, alebo ovplyvňovanie volieb v európskych krajinách.

Politická váhavosť európskych krajín, aj z dôvodu ekonomickej závislosti voči Rusku, vytvára živnú pôdu pre rozptyl rôznych dezinformačných správ a alternatívnych realít, ktorých cieľom je zneistenie jednotlivcov veriť v akúkoľvek informáciu. Pokiaľ však staršie generácie disponujú historickou pamäťou, u mladej generácie tieto prirodzené ochranné bariéry absentujú. Výskum BPI realizovaný na vzorke mladých ľudí vo veku 15 - 35 rokov potvrdil tieto domnienky a odkryl rezervy mladých ľudí v ich vedomostiach, ale aj rezervy v komunikácii relevantných aktérov o zahranično-bezpečnostných výzvach a problémoch. Zároveň potvrdil bezpečnostné riziká, ktoré prinášajú dezinformačné a konšpiračné weby v kontexte integrity spoločnosti, ako aj absencii jednotnosti komunikácie čelných predstaviteľov v otázke zahranično-bezpečnostných rizík a hrozieb.

Dezinformačné kampane sa stali vážnou hrozbou pre hodnovernosť domácich politických procesov pozdĺž celej Európy a Ruská federácia je považovaná za primárny zdroj týchto kampaní. Jej kľúčovým cieľom je ohrozenie integrity EÚ, narušenie celistvosti a vytvorenie akéhosi bloku "Putinových nasledovateľov" vo vnútri EÚ, čo by viedlo k rozpadu integračných snáh a ďalšieho rozširovania EÚ. Slovenská republika prijala v ostatných rokoch kľúčové dokumenty k boju proti dezinformačným kampaniam, vytvorili sa aj rôzne spoločenské iniciatívy bojujúce proti fake-news, no aj napriek viacerým pozitívnym krokom počet dezinformačných webov postupne stúpa, podľa posledného prieskumu agentúry IRI (Center for Insights in Survey Research) z marca 2017 každý druhý Slovák verí v konšpiračné teórie. Tieto negatívne trendy potvrdil aj online prieskum zameraný na mladých ľudí v kontexte potenciálnych bezpečnostných hrozieb z ruskej strany a citlivosti mladých ľudí na ne. Vo všeobecnosti možno povedať, že viac ako polovica mladých ľudí je veľmi citlivá na potenciálne hrozby zo strany Ruska a pociťovala by to za veľký problém pre vnútornú integritu a bezpečnosť Slovenska.

Zároveň je potrebné podotknúť, že mnoho mladých ľudí zúčastnených vo výskume (39 %) by nemalo problém s tým, ak by Rusko umlčalo svojich kritikov na Slovensku, 40 % mladých ľudí by nemalo problém s tým, ak by Rusko na Slovensku podporovalo separatistické snahy v krajine a 41 % by nemalo problém, ak by Rusko poslalo na Slovensko vojakov s cieľom vojensky riešiť svoje záujmy. Tieto negatívne trendy, ktoré online prieskum na vzorke mladých ľudí odkryl sú alarmujúce. U časti mladých ľudí môže ísť o snahu vymedziť sa voči USA. Laicky povedané, tam kde sú dominantní Rusi nemôžu byť dominantní Američania, a teda nemôžu ovplyvňovať a zasahovať do našich vnútorných záležitostí. U iných môže ísť o neutrálny až ochranársky postoj niektorých predstaviteľov štátu voči zásahom Ruskej federácie do vnútorných záležitostí iných štátov.

Tabuľka č. 7: Miera citlivosti mladých ľudí v otázke domnelého zasahovania Ruskej federácie do vnútorných záležitostí Slovenska

	rozhodne áno	skôr áno	skôr nie	rozhodne nie
Rusko na Slovensku platí združenia, strany, či jednotlivcov, ktoré pracujú proti členstvu Slovenska v EÚ	45,42%	21,60%	21,47%	11,52%
Rusko podporuje na Slovensku šírenie tzv. fake news	49,21%	20,68%	17,02%	13,09%
Rusko na Slovensku disponuje širokou základňou špiónov	40,97%	22,91%	24,48%	11,65%
Rusko podporuje na Slovensku extrémistické združenia, ktoré ohrozujú stabilitu spoločnosti	46,99%	18,32%	19,37%	15,31%
Rusko na Slovensku infiltruje najdôležitejšie pozície v štáte	45,16%	18,19%	22,38%	14,27%
Rusko na Slovensku podporuje separatistické snahy v krajine	43,72%	16,10%	22,64%	17,54%
Rusko umlčí svojich kritikov na Slovensku	45,42%	15,31%	21,73%	17,54%
Rusko pošle na Slovensko vojakov s cieľom vojensky riešiť svoje záujmy	50,13%	9,16%	20,16%	20,55%

Výskumy zo zahraničia už viackrát potvrdili, že mladí ľudia aj napriek enormnému tlaku a preplnenosti mediálnych správ sú schopní vytvárať si vlastné návyky na konzum mediálnych správ (The Media Insight Project, 2015¹).

¹ How Millennials Get News: Inside the Habits of America's First Digital Generation Page, The Media Insight Project, 2015

Podobne aj výskum BPI realizovaný na vzorke mladých ľudí vo veku 15 - 35 rokov potvrdil obdobný trend, a to minimálne pri výbere média, ktoré mladí ľudia čítajú. Vyše polovica mladých ľudí (55,1 %) sa riadi pri výbere média v prvom rade pozíciou a renomé samotného média v spoločnosti. Ako druhú možnosť výberu relevantného média uviedli "formu písaných článkov" (36,45 %), a ako tretiu možnosť uviedli dôvod, že im vyhovuje obsah daného média (36,22 %). Ako najmenej dôležitý dôvod pri výbere relevantného média mladí ľudia (až 63,68 %) uviedli čitateľnosť konkrétneho média ich okolím (priatelia, známy, rodina).

Tabuľka č. 8: Zdroj informácií u mladých ľudí

	najdôležitejší dôvod	menej dôležitý dôvod	najmenej dôležitý dôvod
Zverejňované články sú zadarmo/ bez poplatku	24,75%	31,37%	43,87%
Renomé a pozícia média v spoločnosti	55,11%	28,60%	16,28%
Forma písaných článkov	36,45%	38,86%	24,70%
Vyhovuje mi obsah média	36,22%	39,63%	24,15%
Dané médium čítajú aj moji priatelia	6,97%	29,35%	63,68%
Som zvyknutý na istý zdroj – médium, nemám potrebu preto experimentovať	27,35%	35,47%	37,18%
Čítam dané médium kvôli jednotlivcom, ktorí pre neho píšú	26,35%	31,75%	41,90%

Dôveryhodnosť informácií je pre mladých ľudí dôležitým faktorom pri výbere relevantného média. Až 61 % mladých ľudí v online výskume uviedlo, že dôveryhodnosť informácií posudzuje podľa uvádzania relevantných zdrojov. Ako druhý najčastejší dôvod pri posudzovaní dôveryhodnosti informácií uviedli objektívnosť samotnej informácie a jej mnohostrannosť (39 %). Ako tretí najčastejší dôvod mladí ľudia uviedli, že neriešia dôveryhodnosť informácií (34,5 %) a sami po prečítaní posúdia jej pravdivosť.

Výskum BPI zameraný na mladých ľudí potvrdil trendy a výsledky, ktoré sú už dlhodobo viditeľné v zahraničí, a tým je vzťah mediálneho konzumu a mladej generácie. Mladí ľudia sú vystavovaní, v porovnaní so starším generáciami, permanentnejšiemu tlaku zo strany online médií na konzum informácií. Zároveň však sú schopní si vytvárať vlastné čitateľské návyky v danom prostredí, čo môže byť kľúčové do budúca pri výbere vhodnej komunikačnej stratégie.

Online prieskum potvrdil dominantné miesto internetu ako kľúčového nástroja na vyhľadávanie informácií. Mladí ľudia čoraz viac uprednostňujú online médiá pred tradičnými. Tradičné televízne noviny začínajú byť nahradzované internetovými novinami. Výber sa stáva čoraz viac pestrejší a dohľadávanie informácií prekračuje národné hranice, a čoraz viac sa začínajú objavovať u mladých ľudí zahraničné zdroje. Pestrosť výberu má aj svoje temné stránky, ktoré poznáme pod termínmi ako fake news, konšpiračné médiá, či hoaxy. Viac ako polovica mladých Slovákov (75%) tento problém vníma ako vážny problém, to však automaticky nemusí znamenať, že v praxi sa týmto správam alebo médiám šíriacich hoaxy a fake news vyhýbajú.

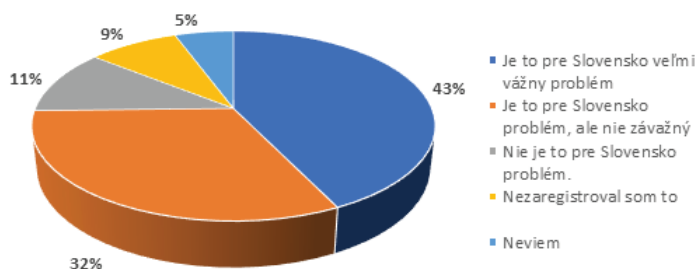
Schopnosť uvedomiť si širšie súvislosti vyplývajúce z dezinformačných správ, fake news a hoaxov, ohrozujúcich integritu a celistvosť štátov, by mala byť pre štátne orgány kľúčová v jednotnom boji proti hybridným hrozbám. Téma hybridných hrozieb a informačných vojen je na stole, o týchto témach sa síce hovorí veľa, ale nerozoberajú sa do hĺbky. Nezdôrazňujú sa hlavné ciele hybridných hrozieb, ktorých cieľom nie je vojenská agresia, ale skôr informačná paralýza, kedy spoločnosť, politické elity a bezpečnostné zložky nie sú schopné reagovať adekvátne na akúkoľvek udalosť.

Tabuľka č. 9: Dôveryhodnosť informácií očami mladých ľudí

	najdôležitejší dôvod	menej dôležitý dôvod	najmenej dôležitý dôvod
Neriešim dôveryhodnosť informácií, prečítam si správu a sám posúdim, či je pravdivá	34,45%	23,75%	41,81%
Podľa uvádzania relevantných zdrojov na základe ktorých bola správa vytvorená	60,98%	27,08%	11,93%
Podľa dôvery k novinárovi, ktorý vytvára informáciu/ správu	13,0%	46,19%	40,81%
Podľa spoľahlivosti a povesti novinára	14,65%	42,42%	42,93%
Vyhovuje mi obsah médiá	9,23%	23,85%	66,92%
Podľa objektívnosti informácie a jej mnohostrannosti	39,01%	37,17%	23,82%
Podľa nestrannosti informácie	22,86%	40,36%	36,79%
Podľa toho, či je informácia publikovaná v médiách, ktoré jasne komunikujú svoje svetonázory spoločnosti	22,22%	30,56%	47,22%

Téma hybridných hrozieb popri téme migrácia patrí ku globálnym výzvam národných štátov, a bohužiaľ patrí aj k tým témam, ktoré vyvolávajú v slovenskej spoločnosti rozporuplné reakcie. Narastá preto potreba širšej spoločenskej osvety, že hybridné hrozby sú reálne a týkajú sa aj Slovenska. V súčasnosti mladí ľudia vnímajú potenciálne ale aj domnelé ohrozenie zo strany zahraničných štátnych alebo neštátnych aktérov.

Graf č. 5: Hoaxy ako bezpečnostná hrozba?

Podľa výskumu iba 5,63 % mladých ľudí nezaregistrovalo tému hybridných hrozieb. Ostatní ju vnímajú rôznorodo - od destabilizácie systému inej krajiny cez ekonomickú aktivitu - až po destabilizáciu politického systému a demokracie v krajine. Domnievame sa, že táto nejednoznačnosť je ovplyvnená aj politickou rétorikou politických autorít, ktoré vplývali na spoločenské vnímanie agresora snažiaceho sa vyvolať chaos v spoločnosti.

Tabuľka č. 10: Vnímanie hybridných hrozieb očami mladých ľudí

Ide najmä o koordinovanú ekonomickú virtuálnu aktivitu, ktorej cieľom je destabilizácia ekonomického systému inej krajiny	32,98%
Ide najmä o koordinovanú vojenskú virtuálnu aktivitu, ktorej cieľom je narušenie politického systému inej krajiny	28,53%
Ide najmä o rôznorodé aktivity využívajúce dezinformácie a falošné správy s cieľom vyvolať paniku v inej krajine	22,51%
Ide najmä o koordinovanú politickú virtuálnu aktivitu, ktorej cieľom je podkopanie dôvery k politickým elitám, ako aj destabilizácia politického systému a liberálnej demokracie v inej krajine.	10,34%
Nezaregistroval som takýto problém	5,63%

Daná nejednotnosť je vnímaná aj v názoroch mladých ľudí na boj proti hybridným hrozbám, viacero z nich by zakázalo činnosť médiám (23,95 %) alebo organizáciám (27,75 %) finančne podporovaným politickým režimom, ktorý sa snaží destabilizovať politický systém na Slovensku.

Tabuľka č. 11: Boj proti hybridným hrozbám očami mladých ľudí

Zákaz činnosti médiám, ktoré rozširujú dezinformačné správy a tzv. fake news	23,95%
Zákaz vykonávania činnosti pre organizácie a jednotlivcov, finančne podporované politickým režimom, ktorý sa snaží destabilizovať politický systém na Slovensku	27,75%
Vyhostenie diplomatov tej krajiny, ktorá vykonáva koordinované hybridné útoky na Slovensku.	5,63%
Prerušenie ekonomických vzťahov s krajinou, ktorá vykonáva koordinované hybridné útoky na Slovensku.	3,53%
Prerušenie akýchkoľvek vzťahov s krajinou, ktorá vykonáva koordinované hybridné útoky na Slovensku.	8,12%
Neviem	31,02%

ODPORÚČANIA:

Výskum BPI poukázal na dôležitý problém, ktorý je v budúcnosti, v prípade že sa nebude riešiť, schopný otriasť nielen medzinárodným postavením Slovenska, ale aj charakterom štátu a jeho smerovaním. Mladí ľudia majú pomerne jasné názory len v tých oblastiach zahraničnej politiky, ktoré sú permanentne prezentované jednotným hlasom.

Výskum BPI načrtol potenciálne nebezpečenstvo vo vnímaní Ruska, ktoré je vo viacerých krajinách vnímané ako globálne nebezpečenstvo. Mladí ľudia na Slovensku väčšinou vnímajú domnelý vplyv Ruskej federácie na vnútorné záležitosti krajín pomerne uvoľnene. Strata citlivosti má za následok to, že prípadné zásahy zo strany Ruska sú vnímané minimálne jednou tretinou mladých ľudí ako nepodstatné.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí by malo zásadne zmeniť strategickú komunikáciu smerom k vzťahu Rusko a Slovensko. Rusko by malo byť jasnejšie vnímané ako agresor a hrozba, ktorého snahou je narušenie územnej celistvosti a suverenity národných štátov v Európe, ako aj vo svete. Ukrajina by mala slúžiť ako príklad tejto agresie a výsledkom by mala byť zmena postojov voči NATO ako garanta bezpečnosti. Je zrejmé, že podpora EÚ ako aj NATO je dostatočná na to, aby sa začali intenzívnejšie komunikovať aj témy, u ktorých absentuje jednotný názor. No na nadnárodnej úrovni sú tieto názory vnímané ako oficiálne priority a politiky jednotlivých aliancií, do ktorých patrí aj Slovensko.

Vzhľadom na vyššie uvedené závery a trendy, ktoré odkryl výskum BPI v otázkach hodnotových orientácií a postojov mladých ľudí smerom k aktuálnym výzvam v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky, medzi najdôležitejšie odporúčania patria:

1. Podpora komunikácie, iniciatív a projektov a iných osvetových aktivít (osvetové kampane, vzdelávacie aktivity formálneho i neformálneho charakteru, a iné) zameraných na boj proti fake news, konšpiračným správam a hybridným hrozbám. Dôraz by mal byť kladený hlavne na vytvorení jednotného materiálu jasne menujúceho súčasné bezpečnostné a kybernetické hrozby.

2. Prehodnotenie doterajšej komunikácie zameranej na osvetu o hybridných hrozbách, keďže mladí ľudia hrozby zo zahraničia vnímajú cez aktuálne politické a mediálne diskurzy nesúce slovné zvraty “destabilizácia politického systém na Slovensku, prevrat riadený zo zahraničia” a podobne.
3. Jednotná komunikácia cez sociálne siete zameraná na osvetu v oblasti štátnej suverenity, zásad nezasahovania do vnútorných záležitostí štátu a politickej nezávislosti. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí by malo vystupovať v úlohe hlavného komunikátora tejto osvetu.

M A I L

ZÁVER

Globálny svet sa mení - pre niektorých radikálne - pre iných je to prirodzená zmena prichádzajúca z dôvodu príchodu digitálnych technológií, rozpadu unipolárneho sveta, strategických partnerstiev alebo naopak vytvárania nových partnerstiev, zmenou vlád v krajinách, ktoré v minulosti udávali tempo a charakter globálneho sveta.

Zahraničná a bezpečnostná politika každého štátu tak už nie je autonómna a nezávislá. Je previazaná viac ako kedykoľvek predtým a závislá na spojenectvách vytvárajúcich základné mantinely medzinárodných vzťahov, politik, noriem a pravidiel. Slovenská republika bola v modernej histórii súčasťou tohto moderného a otvoreného globálneho sveta. A všetkými svojimi aktivitami potvrdzuje, že aj v budúcnosti chce do tohto sveta patriť a čoraz viac ho ovplyvňovať. Vytvára sa tak omnoho väčší priestor pre prezentáciu základných priorít zahraničnej a bezpečnostnej politiky Slovenska - nielen smerom navonok, ale aj do vnútra krajiny. V súčasnosti komunikácia nasmerovaná do vnútra krajiny patrí k základným prioritám slovenskej zahraničnej politiky a jej cieľom je budovanie podpory zo strany verejnosti k strategickým cieľom európskej a slovenskej zahraničnej politiky.

Základom efektívnej strategickej komunikácie by mala byť jej schopnosť reagovať nielen na aktuálne výzvy v oblasti zahranično-bezpečnostnej problematiky, ale sledovať aj trendy vo vnútri spoločnosti, ktoré sú zobrazené v názoroch, postojoch a očakávaniach obyvateľov.

Predkladaná publikácia je jednou z reakcií práve na poznanie hodnotových orientácií, názorov, postojov a očakávaním obyvateľov smerom ku zahraničnej a bezpečnostnej politike Slovenskej republiky. Pozornosť je kladená najmä na postoje a názory mladej generácie, ktorá sa po voľbách v marci 2016 stala stredobodom pozornosti pre všetkých - od politikov až po médiá. Mladú generáciu začali vnímať cez všetky negatívne trendy v spoločnosti (nárast radikalizácie, nedôvera v tradičné demokratické inštitúcie, podpora konšpiračných a alternatívnych médií, a podobne) a začali navrhovať jednorázové riešenia zamerané na urýchlené, často kozmetické zmeny pri náprave tohto neželaného stavu. Obdobne sa pristupovalo aj k náprave ich vedomostí o základných zahranično-politickým otázkach.

Publikácia pod názvom “Manuál propagácie. Strategická komunikácia v online priestore” predstavuje zmenu v pohľade na mladú generáciu, vníma ju ako heterogénnu skupinu s rôznymi názormi a postojmi, úrovňou vedomostí a hodnotovými orientáciami. Zároveň poukazuje na budúce trendy a zmeny vo vnútri spoločnosti v kontexte zahranično-bezpečnostných problematík. Publikácia predstavuje ucelený pohľad na hodnotové orientácie mladých ľudí v oblasti zahraničnej politiky Slovenska, dôraz kladie na odkrytie tých bariér a problematík, ktoré môžu brániť samotnému Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí SR v napĺňaní kľúčovej priority a tým je budovanie podpory verejnosti pre strategické ciele európskej, zahraničnej a bezpečnostnej politiky SR. Publikácia prezentuje súbor odporúčaní smerom k štyrom kľúčovým oblastiam ministerstva a to smerom k EÚ, NATO, poslaniu a významu zahraničnej politiky pre štát a jeho obyvateľov a smerom k boju s dezinformáciami.

O AUTOROCH

VIERA ŽÚBOROVÁ je absolventkou Filozofickej fakulty, Univerzity Palackého v Olomouci, titul Ph.D. získala v odbore politológia. Viera Žúborová pracovala 10 rokov na Univerzite Sv. Cyrila a Metoda v Trnave na rôznych pozíciách (prodekanka pre výskum a strategické projekty, vedúca Katedry politológie a európskych štúdií, odborný asistent, riaditeľka Centra výskumných projektov). Pracovala ako výkonná redaktorka odborného časopisu Slovak Journal of Political Science. V rokoch 2016 - 2018 pôsobila ako senior výskumník v think-tank Centre for European and North Atlantic Affairs (CENAA). V roku 2017 absolvovala vzdelávací program “scholar in residence” ISGAP na Oxfordskej univerzite a v roku 2010 bola visiting scholar na Univerzite Libre de Bruxelles (Cevipol - ULB). Viera Žúborová je spoluzakladateľkou neziskovej organizácie Trnavská alternatíva a spoluzakladateľkou neziskovej organizácie Mladá Archa, kde v rokoch 2015 - 2017 vystupovala ako riaditeľka. Obe neziskové organizácie sa zameriavajú na organizáciu rôznych vzdelávacích a tvorivých aktivít podporujúcich kritické myslenie študentov a mládeže vrátane projektov zameraných na rozvoj verejného priestoru a aktívnu účasť na miestnej úrovni. Viera Žúborová v rokoch 2015 - 2017 pôsobila v pozícii komentátora pre internetové noviny Aktuality.sk. Od roku 2017 pôsobí na pozícii výkonnej riaditeľky Bratislava Policy Institute, kde sa zameriava na témy extrémizmu a radikalizácie, občianstva, participácie mladých ľudí, tranzitológie a konsolidácie politických režimov.

MICHAL VAŠEČKA je sociológ a svoju odbornosť zameriava hlavne na otázky etnicity, rasy a migrácie, populizmu, extrémizmu, sociálnych hnutí a občianskej spoločnosti. Ako docent pôsobí na Paneurópskej vysokej škole a tiež Bratislavskej medzinárodnej škole liberálnych umení, v minulosti učil na Fakulte sociálnych štúdií Masarykovej univerzity v Brne (2002-2017) a Fakulte sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave (2006 - 2009). Svoje vedomosti a expertízu rozširoval tiež na New School University v New Yorku (1996-1997), na University of London (1998), na Georgetown University vo Washingtone DC (2008-2009), na University of Michigan v Ann Arbor (2015) a tiež na ISGAP na Oxfordskej univerzite (2016).

Michal Vašečka je zakladateľom Centra pre výskum etnicity a kultúry, pôsobil ako konzultant Svetovej banky (2000-2008 a 2011-2012) a od roku 2012 pôsobí ako zástupca Slovenskej republiky v Európskej komisii proti rasizmu a intolerancii Rady Európy (ECRI). Od roku 2017 pôsobí na pozícii programový riaditeľ Bratislava Policy Institute. V roku 2018 sa stal laureátom ceny Ministra spravodlivosti Slovenskej republiky za významný prínos v oblasti ľudských práv.

INGRID BORÁROSOVÁ je absolventkou Fakulty sociálnych vied, Univerzity Sv. Cyrila a Metoda v Trnave, titul PhD. získala v odbore európske štúdiá. V rokoch 2015 - 2018 pôsobila na pozícii internista a neskôr na pozícii junior výskumník v think-tanku Centre for European and North Atlantic Affairs (CENAA), kde sa zameriavala na otázky migrácie, terorizmu a oblasť inovatívneho vzdelávania. V roku 2018 pôsobila v projektovom tíme odborníkov SME SPOLU pracujúcich na témach migrácia a integračné politiky, ktorý sa zameriaval na práva utečencov a osôb vysídlených na Ukrajine. Od roku 2017 pôsobí na pozícii senior výskumník Bratislava Policy Institute, kde sa zameriava na témy občianstvo, participácia mladých ľudí, migrácia a inovatívne vzdelávanie.

H T T P

PRÍLOHA

Výskum „Postoje mladých ľudí k zahraničnej politike SR“

II. Návrh dotazníka

Predkladáme Vám dotazník, ktorého cieľom je zistiť názory obyvateľov Slovenska a najmä mladých ľudí na problematiku zahraničnej politiky Slovenska a názorov na aktuálne problémy s ňou súvisiace.

Dotazník je anonymný a Váš názor nás zaujíma, aby bolo zrejmé ako rozmyšľá celá populácia Slovenska - nie iba tí, ktorí rozhodujú o otázkach zahraničnej politiky. Pamätajte, že nie je zlý alebo dobrý názor, je iba Váš názor a budeme radi, ak budete otvorený/á a odpoviete na naše otázky v súlade s tým, ako to cítite.

A. Vnímanie EÚ

1. Čo Vás napadne prvé, keď počujete slovné spojenie „Európska Únia“? /Nepremýšľajte nad svojou odpoveďou dlho, uveďte prosím spontánne všetko, čo Vás napadne/

.....
.....

2. Vstup Slovenska do EÚ hodnotia ľudia rôzne. Ako je to u Vás? Prevažujú skôr pozitívne alebo negatívne pohľady na vstup Slovenska do EÚ?

- a. Rozhodne pozitívne
- b. Skôr pozitívne
- c. Skôr negatívne
- d. Rozhodne negatívne

3. Čo priniesol vstup Slovenska do EÚ Vám osobne - teda nie krajine, ale Vám? Hodnot'te každú položku od veľmi pozitívne až po veľmi negatívne.

Veľmi výrazný Viditeľný Nevýrazný Zanedbateľný/ Žiadny

- a. Zvýšenie životnej úrovne
- b. Solidarita s inými štátmi v EÚ
- c. Zlepšenie enviromentálnych štandardov
- d. Zvýšenie cien
- e. Možnosť cestovať
- f. Úpadok slovenského poľnohospodárstva
- g. Zlepšenie infraštruktúry
- h. Zníženie bezpečnosti obyvateľov
- i. Prístup k novým tovarom
- j. Príchod migrantov
- k. Strata národnej identity
- l. Posilnenie právneho štátu
- m. Strata národnej suverenity
- n. Zvýšenie viditeľnosti Slovenska vo svete

4. Po roku 2004 sa na Slovensku udialo mnoho vecí. Vyberte prosím zo zoznamu 3 najpozitívnejšie a 3 najnegatívnejšie z nich.

- a) Vstup do Eurozóny
- b) Účasť vo voľbách do Európskeho parlamentu
- c) Finančná a hospodárska kríza po roku 2008
- d) Neregulovaný výrub lesov na Slovensku
- e) Kauza Gorila

- f) Pád vlády Ivety Radičovej v roku 2011
- g) Oligarchizácia Slovenska
- h) Príchod zahraničných investorov (napr. automobilky)
- i) Vražda Kuciaka a Kušnírovej
- j) Postup do osemfinále na majstrovstvách sveta vo futbale v Južnej Afrike
- k) Vlády po vedením Roberta Fica
- l) Vstup ĽSNS do parlamentu v roku 2016
- m) Predsedníctvo Slovenska v Rade EÚ
- n) Zmena klímy na Slovensku
- o) Výstavba diaľnic
- p) Odstúpenie Roberta Fica z pozície premiéra SR

5. Ak by sa uskutočnilo referendum o vystúpení z EÚ, ako by ste hlasovali Vy?

- a) Rozhodne by som bol proti
- b) Skôr by som bol proti
- c) Skôr by som bol za
- d) Rozhodne by som bol za
- e) Nevieam
- f) Nezúčastnil by som sa referenda

6. V súčasnosti existujú rôzne názory na budúci vývoj Európskej únie. Jean Claude Juncker priniesol v roku 2016 päť variantov vývoja, podľa ktorých by sa EÚ mala ďalej vyvíjať. Ku ktorému sa prikláňate Vy?:

- a. Ostáva súčasný trend (prehlbovanie jednotného trhu, posilnenie vojenskej spolupráce, jednotný hlas v zahraničnej politike, ochrana vonkajších hraníc EÚ)
- b. Dôraz iba na spoločný trh EÚ
- c. Vytvorenie koalície ochotných (tie štáty, ktoré chcú robiť viac, môžu robiť viac)
- d. Robiť spoločne menej, ale efektívnejšie (zúžiť počet oblastí, ktorým sa EÚ venuje spoločne)
- e. Robiť spoločne ešte viac (federalizácia EÚ)
- f. Ani jeden z nich, navrhujem to:

7. EÚ vytvorila spoločný hospodársky, politický i spoločenský priestor. Predkladáme Vám na posúdenie hypotetické udalosti, posúďte pri každej z nich, nakoľko by ste súhlasili, alebo nesúhlasili:

Rozhodne áno Skôr áno Skôr nie Rozhodne nie

- a. Ak sa nejaká krajina Eurozóny dostane do problémov, mali by jej ostatné krajiny EÚ pomôcť.
- b. Na ďalších Olympijských hrách by slovenskí športovci mali súťažiť ako súčasť EÚ tímu.
- c. Fiškálna a sociálna politika v krajinách EÚ by sa mala zjednotiť.
- d. Zavedenie jednotného európskeho občianstva.
- e. Vonkajšie hranice EÚ by mali strážiť spoločné vojská EÚ.
- f. Každá krajina by sa mala podieľať na procesoch prerozdelenia azylantov v EÚ.
- g. EÚ by mala spoločnými silami čeliť hrozbám zo zahraničia, vrátane nebezpečia hybridnej vojny.
- h. Eurofondy by mali byť viac monitorované a usmerňované zo strany EÚ

8. Slovensko je od roku 1991 súčasťou tzv. V4 - zoskupenia, v ktorom sa nachádza Slovensko, Česko, Maďarsko a Poľsko. Mala by sa podľa Vás prehĺbovať spolupráca Visegrádskej štvorky napriek súčasnému odlišnému smerovaniu jednotlivých krajín? Vysvetlite prečo si to myslíte:

.....
.....

B. Vnímanie NATO

**9. Čo Vás napadne prvé, keď počujete slovo „NATO“?
/ Nepremýšľajte nad svojou odpoveďou dlho, uveďte
prosím spontánne všetko, čo Vás napadne/**

.....
.....

**10. Vstup Slovenska do NATO hodnotia ľudia rôzne.
Ako je to u Vás? Prevažujú skôr pozitívne alebo
negatívne pohľady na vstup Slovenska do NATO?**

- a. Rozhodne pozitívne
- b. Skôr pozitívne
- c. Skôr negatívne
- d. Rozhodne negatívne

**11. Názory na zabezpečenie bezpečnosti Slovenska sa
líšia. Ako by mala byť podľa Vášho názoru
zabezpečovaná ochrana bezpečnosti Slovenska? (Aj
keď by Vám mohli byť blízke viaceré varianty, vyberte
iba jednu možnosť, ktorá najviac zodpovedá Vašej
predstave):**

- a. Členstvo v NATO je najlepším spôsobom zabezpečenia bezpečnosti krajiny.
- b. Bezpečnosť Slovenska by sme mali zabezpečovať výhradne sami svojimi silami.
- c. Bezpečnosť Slovenska by sme mali zabezpečovať najmä v spolupráci s krajinami V4.
- d. Bezpečnosť Slovenska by sme mali zabezpečovať po dohode s ostatnými krajinami EÚ.
- e. Bezpečnosť Slovenska by sme mali zabezpečovať najmä v spolupráci s Ruskom.
- f. Bezpečnosť Slovenska by sme mali zabezpečovať najmä v spolupráci s USA.
- g. Iné, uveďte:.....

12. Ak by sa uskutočnilo referendum o vystúpení z NATO, ako by ste hlasovali Vy?

- a. Rozhodne by som bol proti
- b. Skôr by som bol proti
- c. Skôr by som bol za
- d. Rozhodne by som bol za
- e. Neviem
- f. Nezúčastnil by som sa referenda

13. Pri otázke zabezpečenia bezpečnosti krajiny sa objavujú názory o neutralite Slovenska. Čo si o neutralite Slovenska v otázke zabezpečenia bezpečnosti myslíte Vy?

.....
.....

14. Na Slovensku existujú rôzne názory na to, kam by malo Slovensko patriť. Niektorí hovoria že na západ, iní tvrdia že na východ a ďalší preferujú patriť na západ i na východ súčasne. Čo si o tom myslíte Vy?

- a. Slovensko by malo patriť na západ.
- b. Slovensko by malo patriť na východ.
- c. Slovensko malo patriť súčasne na západ i na východ.
- d. Iné:
.....
- e. Neviem

15. V súčasnosti sa veľa hovorí o skutočnom či domnelom zasahovaní Ruska do vnútorných záležitostí krajín EÚ. Pociťovali by ste to ako problém, keby prichádzalo na Slovensku k nasledovným udalostiam?:

Rozhodne áno Skôr áno Skôr nie Rozhodne nie

- a. Rusko na Slovensku platí združenia, strany, či jednotlivcov, ktoré pracujú proti členstvu Slovenska v EÚ
- b. Rusko podporuje na Slovensku šírenie tzv. fake news
- c. Rusko na Slovensku disponuje širokou základňou špiónov
- d. Rusko podporuje na Slovensku extrémistické združenia, ktoré ohrozujú stabilitu spoločnosti
- e. Rusko na Slovensku infiltruje najdôležitejšie pozície v štáte
- f. Rusko na Slovensku podporuje separatistické snahy v krajine
- g. Rusko umlčí svojich kritikov na Slovensku
- h. Rusko pošle na Slovensko vojakov s cieľom vojensky riešiť svoje záujmy

C. Postoje verejnosti k zahraničnej politike

16. Čo Vás napadne prvé, keď počujete slovné spojenie „zahraničná politika Slovenska“? / *Nepremýšľajte nad svojou odpoveďou dlho, uveďte prosím spontánne všetko, čo Vás napadne/*

.....

17. Slovenská zahraničná politika je v ostatných rokoch veľmi aktívna a to nielen v rámci Európskej Únie. Prosím ohodnoťte od 1 po 5 (pričom 1 je najlepší a 5 najhorší), ktoré udalosti, postupy alebo aktivity považujete za úspechy slovenskej zahraničnej politiky:

- a. Odmietavý postoj Slovenska k otázke uznania Kosova
- b. Odmietnutie anexie Krymu Ruskom
- c. Miroslav Lajčák ako predseda 72. Valného zhromaždenia OSN
- d. Predsedníctvo Slovenska v Rade EÚ

- e. Podpora Slovenska pre ďalšie rozširovanie EÚ
- f. Odmietnutie kvót EÚ pri prerozdeľovaní azylantov medzi krajinami EÚ
- g. Neustále vytváranie pozitívneho obrazu Slovenskej republiky
- h. Poskytovanie humanitárnej pomoci tzv. tretím krajinám mimo EÚ

18. Veľa sa v súčasnosti hovorí o tom, nakoľko je slovenská zahraničná politika autonómna. Aká je zahraničná politika Slovenska podľa Vás?

Rozhodne súhlasím - Skôr súhlasím - Skôr nesúhlasím - Rozhodne nesúhlasím

- a. Závislá od EÚ
- b. Závislá od Ruska
- c. Závislá od USA
- d. Závislá od silných hráčov v pozadí, ktorých nepoznáme
- e. Je úplne autonómna

19. Slovenská zahraničná politika berie do úvahy nielen záujmy Slovenska, ale aj záujmy EÚ ako celku. Čo by podľa Vás malo byť doménou samostatnej zahraničnej politiky Slovenska a čo naopak by mohla riešiť EÚ?

.....

D. Informácie, ich zdroje a problematika hybridnej vojny

20. Odkiaľ čerpáte informácie týkajúce sa zahraničnej politiky? / *Nepremýšľajte nad svojou odpoveďou dlho, uveďte prosím spontánne všetko, čo Vás napadne!*

.....

21. Podľa čoho sa riadite pri výbere média, ktoré považujete za relevantný zdroj vašich informácií?: */Môžete uviesť až 3 možnosti podľa dôležitosti, pokúste sa najdôležitejší dôvod označiť číslom „1“, menej dôležitý dôvod číslom „2“ a najmenej dôležitý dôvod číslom „3“./*

- a) Zverejňované články sú zadarmo / bez poplatku
- b) Renomé a pozícia média v spoločnosti
- c) Forma písaných článkov
- d) Vyhovuje mi obsah média
- e) Dané médium čítajú aj moji priatelia
- f) Médium ponúka iný pohľad na realitu
- g) Som zvyknutý na istý zdroj - médium, nemám potrebu preto experimentovať
- h) Čítam dané médium kvôli jednotlivcom, ktorí pre neho píšú

22. Podľa čoho posudzujete informáciu za dôveryhodnú?: */Môžete uviesť až 3 možnosti podľa dôležitosti, pokúste sa najdôležitejší dôvod označiť číslom „1“, menej dôležitý dôvod číslom „2“ a najmenej dôležitý dôvod číslom „3“./*

- a) Neriešim dôveryhodnosť informácií, prečítam si správu a sám posúdim, či je pravdivá.
- b) Podľa uvádzania relevantných zdrojov na základe ktorých bola správa vytvorená.
- c) Podľa dôvery k novinárovi, ktorý vytvára informáciu/správu.
- d) Podľa spoľahlivosti a povesti novinára.
- e) Podľa objektívnosti informácie a jej mnohostrannosti.
- f) Podľa nestrannosti informácie.
- g) Podľa toho, či je informácia publikovaná v médiách, ktorá jasne komunikujú svoje svetonázory spoločnosti.

23. V súčasnosti sa veľa hovorí o tzv. hoaxoch. Považujete to na Slovensku za vážny problém?

- a) Je to pre Slovensko veľmi vážny problém.
- b) Je to pre Slovensko problém, ale nie závažný.
- c) Nie je to pre Slovensko problém.
- d) Nezaregistroval som to.
- e) Nevieam.

24. V posledných rokoch sa stále viac hovorí o tzv. hybridných hrozbách. Ako chápete hybridné hrozby Vy? /Vyberte iba jednu odpoveď, ktorá najviac vystihuje Vaše vnímanie problematiky hybridnej hrozby/.

- a) Nezaregistroval som takýto problém.
- b) Ide najmä o koordinovanú politickú virtuálnu aktivitu, ktorej cieľom je destabilizovať politický systém v inej krajine.
- c) Ide najmä o koordinovanú aktivitu, ktorej cieľom je destabilizovať liberálnu demokraciu v inej krajine.
- d) Ide najmä o rôznorodé aktivity využívajúce dezinformácie a falošné správy s cieľom vyvolať paniku v inej krajine.
- e) Ide najmä o koordinovanú vojenskú aktivitu, ktorej cieľom je narušenie politického systému inej krajiny.
- f) Ide najmä o koordinovanú dezinformačnú kampaň, ktorej cieľom je podkopať dôveru k politickým elitám inej krajiny.
- g) Ide najmä o koordinovanú ekonomickú aktivitu, ktorej cieľom je destabilizácia ekonomického systému inej krajiny.

25. Čo môže Slovensko robiť proti hybridným hrozbám? / Vyberte iba jednu odpoveď, ktorá najviac vystihuje Vaše vnímanie problematiky hybridnej hrozby/. (tí čo odpovedali nezaregistroval neodpovedajú)

- a) Zákaz činnosti médiám, ktoré rozširujú dezinformačné správa a tzv.fake news.
- b) Zákaz vykonávania činnosti pre organizácie a jednotlivcov finančne podporovaným politickým režimom, ktorý sa snaží destabilizovať politický systém na Slovensku.
- c) Vyhostenie diplomatov tej krajiny, ktorá vykonáva koordinované hybridné útoky na Slovensku.
- d) Prerušenie ekonomických vzťahov s krajinou, ktorá vykonáva koordinované hybridné útoky na Slovensku.
- e) Prerušenie akýchkoľvek vzťahov s krajinou, ktorá vykonáva koordinované hybridné útoky na Slovensku.
- f) Neviem.

E. Demografické otázky

MANUÁL PROPAGÁCIE.

STRATEGICKÁ KOMUNIKÁCIA V ONLINE PRIESTORE

Autori:

Viera Žúborová

Michal Vašečka

Ingrid Borárosová

© Fotky na obálke a v texte publikácie pixabay.com

© Bratislava Policy Institute, Bratislava 2019

ISBN: 978-80-973236-1-5 (tlač)

978-80-973236-2-2 (online verzia)

978-80-973236-3-9 (epub)